

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 5, Sayı: 2, 2021, ss. 270-302/ Volume: 5, Issue: 2, 2021, pp. 270-302

Journal homepage: <https://apjir.com/>

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

BÂB-I FETVÂ SİCİLL-İ AHVÂL İDARESİ BELGELERİNİN ENSÂB İLMİ AÇISINDAN ÖNEMİ*

Esra YILDIZ

Dr., İstanbul Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul
PhD. Istanbul University, Department of Islamic History and Arts, Istanbul/Turkey

esra_yildiz_87@hotmail.com

orcid.org/0000-0002-1236-7446

Öz

Osmanlı Devleti, kendisinden önceki Müslüman devletlerden tevarüs ettiği ilmi birikimi geliştirerek gelecek nesillere aktarmıştır. Bunlardan birisi de Arap toplumunda yaygın olan “soybilim, jeneoloji, ensab cetveli, şecere, silsile ve soy kütüğü” gibi kavramlarla da ifade edilen “Ensâb ilmi”dir. Devletin ensab ilmini daha düzenli ve sistematik hale getirmesinin en temel sebebi Hz. Peygamber’in soyunun zekat almaması gerekçesiyle maddi açıdan onları desteklemek ve kendilerine gösterilen saygı ve muhabbetin devamını sağlamaktır. Osmanlı Devleti’nde Hz. Peygamber’in soyundan gelen seyyidlerin nesepleriyle ilgili kayıtların tutulması ve diğer işlemlerin yürütülmesi görevi Şeyhülislamlık bünyesindeki Nakîbü’l-eshrâflığa verilmiştir. Seyyid ulemanın özlük bilgi ve belgeleri de Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından muhafaza edilmiştir. Meşihat Arşivi’ndeki Sicill-i Ahvâl İdaresi defter ve belgeleri, Hz. Peygamber’in, sahabe-i kirâmın ve diğer meşhur ailelere mensubiyeti bulunan ulemanın nesep bilgilerini ihtiva etmesi açısından birincil kaynaklardır. Bu makalede, “Ensab ilminin İslam Tarihi’ndeki Yeri”, “Son dönem Osmanlı ulemasının Soybilimi Açısından Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi”, “Sicill-i Ahvâl İdaresi’nin Ensab İlmî Açısından Önemi ve Ulemanın Soybilimsel Analizi (1876-1924 yılları)” konuları ele alınacaktır. İlk olarak Şeyhülislamlığın temel kaynağı olan Meşihat Arşivi’ndeki defter ve belgeler ışığında Osmanlı ulemasının nesep bilgileri tahlil edilecektir. Hz. Peygamber’in nesebine mensup ulemanın seyyidliğini ispatlama yöntemi, sahabe-i kirâm ve dönemin meşhur ailelerinden olan ulemanın nesep bilgileri verilmek suretiyle istatistikî veriler ortaya konulacaktır. Böylece Osmanlı Devleti’nde soybiliminin kullanım alanı ve gerekçesi, devletin jeneoloji alanına yaklaşımı ve resmi olarak kayıt altına alınma işlemleri günyüzüne çıkartılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meşihat Arşivi, Ensab ilmi, Hz. Peygamber, ulema, soybilim.

THE IMPORTANCE OF BAB-I FATWA SICILL-I AHVÂL ADMINISTRATION DOCUMENTS IN TERMS OF THE SCIENCE OF ANSAB

Abstract

The Ottoman Empire transferred the scientific knowledge inherited from the previous Islamic states to future generations by developing it. One of these scientific knowledges is "the Science of Ansab", which can also be conceptualised as "genealogy, ansab ruler, genealogical tree, lineage, and family tree", which are common in Arab society. The main reason why the state made the science of genealogy more orderly and systematic is to ensure the continuation of the respect and affection shown to them, and to support the descendants of the

* Bu çalışma müellifin yüksek linsans tezinden üretilmiştir.

Prophet Mohammad financially since they did not receive zakat. In the Ottoman Empire, the task of keeping records of the genealogy of sayyids, who were descendants of the Prophet Mohammad, and carrying out other transactions was given to naqib al-ashraf. The personal information and documents of the ulama (scholars) were preserved by the Bab-ı Fatwa Sicill-i Ahvâl Administration. The records and documents of the Sicill-i Ahvâl Administration in the Meshihat Archives are the primary sources in terms of containing the genealogical information of the Prophet Mohammad, the Companions and the ulamas who belonged to other famous families. In this article, “The Place of the Science of Ansab in the History of Islam”, “Bab-ı Fatwa Sicill-i Ahvâl Administration in terms of Genealogy of Late Ottoman Ulama”, “The Importance of Sicill-i Ahvâl Administration in terms of the Science of Ansab and Genealogical Analysis of Ulama (1876- 1924 years)” will be discussed. First, the genealogical information of the Ottoman ulamas will be analyzed in the light of the books and documents in the Meshihat Archives, which are the main source of Shaykh al-Islam. Statistical data will be presented by giving the method of proving the sayyidness of the ulama belonging to the lineage of the Prophet, the genealogical information of the Companions and the ulama who were one of the famous families of the period. Thus, the use and ground of genealogy in the Ottoman Empire, the Empire’s approach to the field of genealogy, and its official registration will be revealed.

Key Words: The Meshihat Archive, the science of ansab, the Prophet Mohammad, ulama, genealogy.

Atıf / Cite as: Yıldız, Esra. “Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgelerinin Ensâb İlmi Açısından Önemi”. *Apjir* 5/2 (Ağustos 2021), 270-302.

Giriş

Tarih boyunca başta devlet başkanları, kabile liderleri ve aşiret reisleri olmak üzere toplumun bir çok kesimi sosyal statüsünü ve itibarını kaybetmemek, daha fazla üstünlük ortaya koymak için soy silsilelerini kayıt altına almış ve bu bilgileri gelecek nesellere aktarmıştır.¹ Bu durum zamanla nesep bilgisinin yanı sıra tarihi olayların da kaydedildiği daha zengin bir kaynak haline dönüşmüştür. Nesepler bir ilim dalının oluşmasına da zemin hazırlamış “soybilim, jeneoloji, ensab cetveli, şecere, silsile ve soy kütüğü” gibi terimlerle de ifade edilen “Ensâb İlmi” ortaya çıkmıştır.²

Osmanlı Devleti’nde ensâb ilminin merkezine Hz. Peygamber’in nesline mensup seyyidler alınmış olsa da ilerleyen süreçte devlet erkani, ulema, bazı soylu ve tanınan ailelerin soy bilgileri de kaydedilmeye başlanmıştır. Soy bilgilerinin tasdiklenerek resmîyet kazanması ise devlet kurumlarının bünyesinde teşekkül eden birimler vasıtasıyla olmuştur.³ Şeyhülislâmlık bünyesindeki Nakîbü’l-eshrâflık sadece seyyidlerin soy bilgilerini kaydederken Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi tüm Osmanlı ulemasının neseb bilgilerini ve belgelerini muhafaza etmiştir.⁴

Osmanlı devletinde Tanzimat’tan sonra devlet memurları ile ilgili bilgilere hızlı ve kolay ulaşabilmek amacıyla özlük hakları konusunda yeni düzenlemeler yapılmıştır. 1879

¹ Mustafa Fayda, “Ensâb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/244-249.

² Ayhan Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü’l-eshrâflık Müessesesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 55-60.

³ Esra Yıldız, *Şeyhülislâmlık Belgelerinde Hz. Peygamber’in İlmî Mirası (1879-1924) yılları Seyyid Ulema Biyografileri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 77-78.

⁴ Meşihat Arşivi, *Sicil-i Ahval Defterleri*, No. 57-63.

yılında Sicill-i Ahvâl İdaresi kurulmuş,⁵ böylece memurların doğum tarihi, soy bilgileri, eğitim durumu, görevleri, eserleri ve aldıkları rütbelere dair belgeler bu idare bünyesindeki tercüme-i hâl dosyalarında muhafaza edilmiştir. Bu sayede ilmiyenin özlük bilgileri daha düzenli bir şekilde Şeyhülislâmlıktan günümüze intikal etmiştir.

Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından düzenlenen bir nevi özgeçmiş mahiyetinde olan tercüme-i hal varakasında: “tercüme-i hal varakasını dolduran kişinin kendisiyle babasının ismi, mahlası, şöhreti, lakabı, ismiyle mi mahlasıyla mı veya hem ismi hem de mahlasıyla mı isimlendirildiği, kendisi ve babası efendi mi ağa mı paşa mı olduğu, babası memur ise son memuriyet ve rütbesinin ne olduğu, değil ise hangi sınıftan ve nereli olduğu, hayatta olup olmadığı, milliyeti ve tâbiyyetinin ne olduğu, kişinin anne-babası tarafından bilinen bir sülâleye mensûp olup olmadığı” sorularının bulunduğu bölümde isim, aile ve kabile bilgilerine ilave olarak anne baba tarafından mensup olduğu nesebi de yazılmıştır.

Makalemizin “Ensab İlminin İslam Tarihi’ndeki Yeri” başlıklı birinci bölümde ensab ilminin tanımı ve Osmanlı Devleti’ne geçiş süreci izah edilerek devletin bu alanda attığı adımlar açıklanmıştır.

“Son dönem Osmanlı Ulemasının Soybilim Kayıtları Bağlamında Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi” başlıklı ikinci bölümde Osmanlı Devleti’nde ulemanın nesep kayıtlarının muhafazası ve takibi için Şeyhülislâmlık bünyesinde kurulan Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi’nin kuruluş amacı, işleyişi ve arşiv kaynakları ele alınmıştır.

“Sicill-i Ahvâl İdaresi’nin Ensab İlmi Açısından Önemi ve Ulemanın Soybilimsel Analizi” başlıklı üçüncü bölümde Meşihat Arşivi Sicill-i Ahvâl İdaresi defter ve belgelerindeki 7.554 ulemanın nesepleri incelenmiştir. Bunlardan 340 tanesinin Hz. Peygamber’in, 94 tanesinin sahabe-i kirâmın ve 130 tanesinin de dönemin meşhur ailelerine mensup ulemeden olduğu tespit edilmiştir. Şeyhülislâmlığın en temel kaynağı olan Meşihat Arşivi’ndeki defter ve belgeler ışığında Osmanlı ulemasının jeneolojik deşifresi yapılarak mensup oldukları soylar, soylarının hangi silsileden geldiği, seyyid ulemanın seyyidliğini ispatlama yöntemi, seyyid ulema ile ilgili jeneolojik kavramlar, sahabe-i kirâm ve dönemin meşhur soylarına mensup ulemanın sayı ve soy bilgileri verilmek suretiyle istatistiki verilere ulaşılmıştır.

Böylece Osmanlı Devleti’nde soybiliminin kullanım alanı ve gerekçesi, devletin jeneoloji alanına yaklaşımı ve resmi olarak bunların kayıt altına alınma işlemleri günyüzüne çıkartılmıştır.

1. Ensab İlminin İslam Tarihi’ndeki Yeri

1.1. Ensab İlminin Tanımı ve Önemi

⁵ Gülden Sarıyıldız, *Sicill-i Ahval Komisyonu’nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)* (İstanbul: Der Yayınları, 2004), 4-28.

“Soybilim, jeneoloji, ensab cetveli, şecere, silsile ve soy kütüğü” gibi anlamları ihtiva eden ensab ilmi, sadece nesep silsilelerinin yazıldığı bir isim listesi değil oldukça detaylı bilgilerin ve hadiselerin kaydedildiği biyografi tarzındaki kaynaklardır.

Ensâb, neseb kelimesinin çoğulu olup soy anlamına gelmektedir. Nesebin sadece baba tarafından olan bağı ifade ettiğini iddia edenler olduğu gibi hem baba hem de anne tarafından olan akrabalık bağı için de kullanıldığını söyleyenler bulunmaktadır.⁶ Kur’ân-ı Kerîm’de neseb kelimesi iki yerde, ensab kelimesi bir yerde geçmekte ve soy/bağ anlamlarına gelmektedir.⁷

Arap toplumunun Cahiliye devrinde öne çıkan ve çok değer verilen ensab bilgisi, aslında halkı koruyan bir devletin bulunmayışının neticesinde kabile mensuplarını koruyan ve diğer kabilelerden ayıran bir zırh hükmündeydi. Arapların şeref ve namusa verdikleri değer, onlar için inandıkları her şeyden daha üstün ve önemli sayılmaktaydı. Bu değeri onların şiir ve ensab kayıtlarında görmek mümkündür.⁸

Ensab ilmi, savaş saflarının belirlenmesi, iktidar mücadelelerinin oluşması, siyasi ve askeri rekabetlerin gündeme gelmesi, ictimai ihtilafların oluşması ve sonrasında çözüme kavuşturulması, İslamiyetle birlikte hadis rivayetlerinin sahlılığının araştırılması gibi pek çok önemli meselenin kaynağını teşkil etmiştir. Bu sebeple ensab ile ilgili telif çalışmalarına önem verilmiş ve tabakat kitaplarının yazımı da hız kazanmıştır.⁹

1.2. İslamiyet’in Benimsediği Ensab Anlayışı

Hz. Peygamber’in “Sıla-i rahimi ifa edeceğiniz kadar nesebinizi öğreniniz.” hadisinde, nesep ilminin hayırlı işlerde kullanılması tavsiye edilmiştir.¹⁰ Ayrıca bazı alimler, Hz. Peygamber’in soyundan gelenlerin zekat almalarının caiz olmamasından dolayı Hz. Peygamber’in nesebinin bilinmesini zorunlu görmüştür. Yine kişinin kan bağıyla babasına nisbet edilerek çağırılması, evlilik hususunda kimlerle evlenilip evlenilmeyeceğinin belirlenmesi, eşler arasındaki denkliliğin sağlanması, vakıf müesseselerinin devamında evladiyet şartının yerine getirilebilmesi, diyet ödemelerinin yapılabilmesi, kölelere yapılacak muamelenin belirlenmesi, cizye işlemlerinin yapılması, devlet başkanlarının belirlenmesi ve miras hukukuna göre mirasçılardan tespit edilebilmesi için nesep ilminin gerekli hatta zaruri olduğu ifade edilmiştir.¹¹ Hatta Hadis ilminde cerh ve tadilin

⁶ Mustafa Fayda, “Ensâb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/244-249.

⁷ Furkan 25/54; Saffât 37/158; Müminûn 23/101.

⁸ Ahmet Önkâl, “Araplarda Ensâb İlmi ve İslâm Tarihi Açısından Önemi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/3 (Nisan 1990), 118; Mustafa Çağrı, “Asabiyet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/453; Ünal Kılıç, “Ensabın Cahiliye Arapları ve Hz. Peygamber Nazarındaki Yeri ve Önemi”, *Siyer Araştırmaları Dergisi* 2 (Temmuz-Aralık 2017), 46-48; Şemseddin Günaltay, *İslâm Öncesi Araplar ve Dinleri*, Sad. M. Mahfuz Söylemez- Mustafa Hizmetli (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1997), 30.

⁹ Fayda, “Ensâb”, 11/248-249.

¹⁰ Tirmizi, Birr 49; İbn Hanbel II, 374.

¹¹ Önkâl, “Araplarda Ensâb İlmi ve İslâm Tarihi Açısından Önemi”, 125-130.

yapılabilmesi, râvi zincirinin oluşturulması, icazetnamelerin düzenlenmesinde ensab ilmi birinci derecede kaynak teşkil etmektedir.¹²

Arap toplumunda ensabın bir ilim haline gelerek yazılması, Hz. Ömer döneminde. Bunda divan kayıtlarının oluşturulması ve yapılacak olan maaş tahsislerinin düzenli ve doğru yürütülmesinin payı oldukça fazladır.¹³

Ensab ilmüne dair eserler sadece nesep silsilelerinin yazıldığı bir isim listesi değil detaylı bilgiler ve hadiselerin de kaydedildiği biyografi tarzındaki kaynaklardır. Bu bağlamda ensab ilmi, soy ve nesep silsilesini göstermesinin yanında o toplumun tarihi köklerine de ışık tutmaktadır.

1.3. Osmanlı Devleti'nin Ensab İlmî ve Ensabla İlgili Uygulamalar

Osmanlı Devleti'nin Arap toplumundan tevarüs ettiği ilimlerden birisi de, cahiliye döneminden beri itibar edilen nesep ilmidir. Osmanlı Devleti, nesep bilgilerini kaydetmeyi daha sistematik hale getirerek bu konuyla ilgili, Şeyhülislâmlık bünyesinde bir birim tesis etmiş, şecerelerin tasdik, teftiş ve takip işlemlerini resmi olarak yürütmüştür. Şeyhülislâmlığın fetva verme, halkın dini içerikli sorularına çözüm bulma gibi temel görevlerinin yanı sıra en önemli vazifelerinden birisi de nesep yazımı, şecere düzenlenmesi ve nesep teftişleridir.¹⁴

Osmanlı Devleti'nde bu ilim, cahiliye Arap toplumundaki gibi halk arasında övünme, üstünlük taslama, dil uzatma, rencide etme ve diğerlerini hakir görme vesilesi, aileler ve şahıslar arasında bir rekabet unsuru haline gelmemiştir. İslam'ın insana tanıdığı sınırlar çerçevesinde fitratına uygun şekilde hayra yönelik kullanılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde bu ilmin daha sistematik hale gelmesinin temel gerekçesi Hz. Peygamber'in neslinin zekat almaması ve onlara gösterilen saygı ve muhabbetin devamının sağlanmasıdır. Bu açıdan Osmanlı'da nesep bilgilerinin kaydedilmesi öncelikle seyyidlerle başlamıştır. Şecere yazımı, tasdiki, kaybolduğunda veya tahrip olduğunda yeniden düzenlenmesi, teftiş esnasında delil olarak sunulduğunda incelenmesi, şecerelerin bir kaydının Nakîbü'l-eşraf defterine kaydedilmesi suretiyle nesebin resmîleştirilmesi işlemleri Nakîbü'l-eşrâflık tarafından yürütülmüştür. İstanbul'da Nakîbü'l-eşraf ve Anadolu'da Nakîbü'l-eşraf Kaymakamları tayin edilerek seyyidlerin resmi işlemleri takip edilmiştir. Elbette devletin çoğu biriminde olduğu gibi bu kurumu da istismar edenler olmuştur. Seyyid olmadığı halde seyyid olduğunu iddia ederek gerçek dışı bilgilerle şecere düzenleyenler yapılan teftişlerle engellenmeye çalışılmıştır.¹⁵

¹²Mehmet Eren, "Hadis İliminde Rical Bilgisi ve İlk Kaynakları (I)", *Dinî Araştırmalar Dergisi* 2/6 (Ocak-Nisan 2020), 140-141.

¹³Önkal, "Araplarda Ensâb İlmî ve İslâm Tarihi Açısından Önemi", 119-120.

¹⁴Esra Yıldız, *Şeyhülislâmlık Belgelerinde Hz. Peygamber'in İlmî Mirası (1879-1924) yılları Seyyid Ulema Biyografileri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 77-78.

¹⁵Ayhan Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 55-60; Ayhan Işık, "Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi ve Nakîbü'l-eşrâflık Kaymakamları", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 10 (Aralık-

Osmanlı toplumunda Hz. Peygamber'in nesebinden seyyid ve şeriflerin dışında bazı devlet erkani, ulema ve tanınmış köklü ailelerin soy bilgileri de kaydedilmiştir. Seyyidlerin nesep yazımı ve takibi Nakîbü'l-eşrâfîlik tarafından; ulemanın soy bilgilerinin takibi ise Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi'nce yürütülmüştür. Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi'nin ulema ile ilgili aldığı kararlar ve düzenledikleri belgeler, devlet kurumlarında resmi geçerliliğinin bulunmasının yanında ulemanın nesep bilgilerini ihtiva etmesi açısından da önemli kaynaklardır.¹⁶

Dönemin alimlerinden bir kısmı, kaleme aldıkları eser ve risalelerde kendi neseplerini yazmış olsalar da bu kayıtların geçerlilik kazanması ancak devletin resmi müesseseleri tarafından onaylanmasıyla mümkündür.¹⁷ Bu açıdan Nakîbü'l-eşrâfîlik seyyidlerin şecerelerinin düzenlemesinde; Sicill-i Ahvâl İdaresi ise ulemanın şecerelerinin muhafaza edilmesi ve arşivlenmesi açısından en önemli iki birim olmuştur.

2. Osmanlı Ulemasının Soybilim Kayıtları Bağlamında Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi

Osmanlı Devleti'nde ulemanın nesep bilgisinin muhafazası ve takibi, resmî olarak Şeyhülislâmlık bünyesindeki Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından yürütülmüştür.

2.1. Şeyhülislâmlık Sicill-i Ahvâl İdaresi

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan sonra bürokrasinin farklı alanlarındaki gelişmesi diplomatik açıdan bir takım düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Memurların özlük haklarının iyileştirilmesi konusundaki çalışmalar bu yenilikler arasındadır.

Sultan II. Abdülhamit döneminde 5 Şubat 1879 tarihli irade-i seniyye ile Sicill-i Ahvâl Komisyonu kurulmuştur. Başlangıçta komisyon için "Sicill-i Ahlak" ifadesi kullanılmışsa da daha sonrasında Sicill-i Ahvâl şeklini almıştır. Sicill-i Ahvâl varakalarının basımı, kağıtların kalitesi ve defterlerin kağıt ve cilt sağlamlığının kontrolü, evrakların kurumlara dağıtım işlemleri Sicill-i Ahvâl Komisyonu tarafından yürütülmüştür. Devlet ve ilmiye salnamelerinde Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun umûmi heyeti, komisyonları ve şubeleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.¹⁸ Memurlar, Müslüman ve gayr-i müslim şeklinde ayırım

2015), 185-228; Ayhan Işık, "Siyâdet Hüccetleri ve İrşâd İcâzetnâmelerinin Semantik ve Sembolik Tahlili", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 11 (Haziran 2016), 129-179; Ayhan Işık, "Mühimme Defterlerinde Ehl-i Beyt ve Nakîbü'l-eşrâfîlikle İlgili Hükümler", *I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı*, ed. Mustafa Yiğitoğlu, (23-25 Kasım 2018), 125-144; Ayhan Işık, "Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-eşrâfîlik Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakîbü'l-eşrâf Defterleri", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 8 (Aralık 2014), 213-285.

¹⁶ Bk. Meşihat Arşivi, Sicill-i Ahval İdaresi defter ve belgeleri.

¹⁷ Şeyhülislam Feyzullah Efendi örneği için bk. Ahmet Ögke, "Feyzullah Efendi'nin Tasavvufî Silsilesi ve Şeceresi", *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (Erzurum, 2015), 119-121; Fahri Ç. Derin, "Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Nesebi Hakkında Bir Risale" *Tarih Dergisi*, 10, (1959), 104.

¹⁸ Atilla Çetin, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma", *Vakıflar Dergisi* 29 (2005), 89-90; BOA, İ.D., 63473; BOA, İ.D., 64406.

gözetilmeksizin Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun hazırladığı matbu formları doldurarak bağlı olduğu kuruma teslim etmiştir.¹⁹

Şeyhülislâmlık Sicill-i Ahvâl Şubesi: Sicill-i Ahvâl Komisyonu kurulduktan sonra tüm bakanlıklar kendi bünyelerinde sicil şubeleri tesis etmiştir.²⁰ Şeyhülislâmlık bünyesinde kurulan sicil şubesi ise “Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi” ismini almıştır.²¹

Şeyhülislâmlık'taki Sicill-i Ahvâl Şubesi'nin tuttuğu dosyaların içerisinde âlimin kendisinin doldurması gereken “doğum tarihi, lakabı, nesebi, baba adı, babasının görevi, mezun olduğu medreselerin isimleri, mezuniyet tarihleri, devlette hizmete başladığı tarih, aldığı maaşlar, aldığı nişan ve rütbeler” gibi bilgilerin bulunduğu tercüme hâl varakası;²² âlimin eşkâlini ve nüfus bilgilerini içerir günümüzdeki nüfus cüzdanı mahiyetindeki tezkire-i Osmanîsi;²³ âlimin yıllara göre aldığı maaş ve bulunduğu hizmetleri gösterir maaş ve hizmet cetveli;²⁴ İslami ilimler sahasında okuduğu dersleri ve yeterliliğini gösterir icazetnâmesi;²⁵ şeyh ise tarikatte seyr u sulûkunu tamamladığını gösterir tarikat icazetnâmesi;²⁶ atama bilgisini gösterir menşûru;²⁷ varsa sağlık raporlarını;²⁸ bir göreve tayin veya her hangi bir muafiyeti için verilmiş olan beratını;²⁹ medreseden mezun olduğunu gösterir diploma hükmündeki şehadetnâmesini;³⁰ yazdığı bir eseri matbaada bastırmak için aldığı izin belgesi veya eser basım ruhsatını;³¹ ulemanın yazdığı kitap veya risalelerin suretini; âlimin hizmet süresince olumsuz bir durumunun olmadığını gösterir hüsn-i hâl mazbatasını;³² âlim hakkında herhangi bir şikâyet sebebiyle hazırlanmış tahkikat ve fezleke dosyasını;³³ zimmet veya borcunun bulunmadığını gösterir beraet-i zimmet mazbatasını;³⁴ aldığı nişan veya madalyalarını;³⁵ emekliye sevk edilenlerin maaş bilgilerini içerir emeklilik çizelgesini³⁶ ihtiva etmesi açısından birincil kaynak durumundadır.

¹⁹ Osmanlı Arşivi (BOA), SAİD fonu defterleri.

²⁰ Çetin, “Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları”, 89-93.

²¹ Bk. Gülden Sarıyıldız, *Sicill-i Ahval Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)* (İstanbul: Der Yayınları, 2004), 4-28.

²² Meşihat Arşivi (MŞH), SAİD, 244/22, 5267.

²³ MŞH, SAİD, 94/17, 917/B

²⁴ MŞH, SAİD, 8/15, 59/A

²⁵ MŞH, SAİD, 242/29, 5162

²⁶ MŞH, SAİD, 247/1, 5358.

²⁷ Abdülkerim Özeydin, “Menşûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2004), 29/148-149.

²⁸ MŞH, SAİD, 113/13, 1295

²⁹ MŞH. SAİD, 156/2, 2163/A; IV/10.

³⁰ MŞH. SAİD, 156/2, 2163/A

³¹ MŞH. SAİD, 18/4, 137/A

³² MŞH. SAİD, 156/6, 2165

³³ MŞH. SAİD, 225/14, 3730

³⁴ MŞH. SAİD, 155/22, 2161

³⁵ MŞH. SAİD, 247/1, 5358

³⁶ MŞH. SAİD, 1373/118/33/1.

Tercüme-i hal varakalarında memurların kendi beyanları esas alınmış ve öz geçmişleri ile ilgili bilgiler zamanla güncellenmiştir.³⁷ 1888 yılından itibaren tercüme-i hâl varakalarındaki bilgilerin doğruluğu resmi belgelerle teyit edilmiştir.³⁸

Şeyhülislâmlık Sicill-i Ahvâl Şubesi ile İlgili Arşiv Kaynakları: Meşihat Arşivi'ndeki Sicill-i Ahvâl defter ve belgeleri, muhteva açısından arşivin en zengin koleksiyonudur. Sicill-i Ahvâl Şubesi'nin kaynakları, biyografi bilgisinin yanında alimin yetiştiği mahalle mektepleri, mekteplerin sayısı ve isimleri, bölgenin diğer alimleri, yabancı dil eğitimi, maddi imkânları, sağlık durumu, aldığı nişanlar, idari birimlerle ilişkisi, siyasete yaklaşımı gibi oldukça kıymetli bilgiler içermektedir.³⁹ Sicill-i Ahvâl defter ve belgeleri, müesseselerin kuruluş ve kaldırılış tarihleri hakkında da bilgiler sunmaktadır. Ayrıca memurların maaş bilgilerinden dönemin iktisadi hayatına dair ipuçları da elde etmek mümkündür.⁴⁰

Sicill-i Ahvâl dosyaları, ulemanın nesep bilgileri, ilim tedrisi için yaptığı seyahatler, ders aldığı hocalar, ders verdiği bölgeler, telif ettiği eserler ve icazet verdiği talebeler o âlim için itibar ve saygınlık kaynağıdır.⁴¹ Bundan dolayıdır ki Sicill-i Ahvâl İdaresi'nin muhteva olarak biyografi türüne benzeyen arşiv kaynakları, Osmanlı bürokrasi ve diplomatikasının son dönemine ışık tutmaktadır.

3. Sicill-i Ahvâl İdaresi'nin Ensab İlmi Açısından Önemi ve Ulemanın Soybilimsel Analizi (1876-1924 yılları)

Meşihat Arşivi Sicill-i Ahvâl İdaresi defter ve belgelerindeki 7.554 ulemanın neseplerinin 340 tanesinin Hz. Peygamber'e, 94 tanesinin sahabe-i kirâma ve 130'unun da dönemin meşhur ailelerine mensup olduğu tespit edilmiştir.

3.1. Hz. Peygamber'in Soyuna Mensup Ulema

³⁷ Ayten Ardel, "Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki 19. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Üsküdar Doğumlu Osmanlı Bürokratlar", *Üsküdar Sempozyumu II, Bildiriler*, (İstanbul, 2005), 514.

³⁸ Kemal Daşçioğlu, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Buldanlı Memurlar", *Buldan Sempozyumu*, ed. İrfan Ertuğrul-Turgut Yok (Denizli 2006), 564, (ss. 561-570); Mübahat Kütükoğlu, "Sicill-i Ahvâl Defterlerini Tamamlayan Arşiv Kayıtları", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* (Cengiz Orhonlu Hatıra Sayısı) 12 (İstanbul 1982-1988), 141-157.

³⁹Hüseyin Saraç, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Arabsun (Gülşehir) Doğumlu Osmanlı Devlet Adamları", *Cappadocia Journal*, (Almanya: 2016), 7/67, 67; Yunus Özger, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bazı Yahudi Memurların Sosyo-Kültürel Durumları" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4/16 (Ocak 2011), 384; Hüseyin Saraç, "Osmanlı Bürokrasisinde İstihdam Edilen Kayseri Doğumlu Gayrimüslim Devlet Adamları (1838-1883)", *Karadeniz Araştırmaları (KARAM)* 15/59, (Güz 2018), 235.

⁴⁰İbrahim Yılmazçelik, Enes Mutluay, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed. Enver Çakar vdğ. (Elazığ 2018), 74.

⁴¹ Oğuzhan Şahin, "İlmî Seyahatler Perspektifinden Biyografik Metinlerdeki Prestij İmgelerine Genel Bir Bakış", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6/26 (Bahar 2013), 516.

Meşihat Arşivi'ndeki Sicill-i Ahvâl İdaresi dosyaları içerisinde şu seyyid ailelerine ait bilgiler bulunmaktadır: Keyyâli,⁴² Kevâkibi,⁴³ Seyyid İdrisi,⁴⁴ Seyyid Ahmet el-Bedevî,⁴⁵ Seydi Abdüsselâm el-Esmer,⁴⁶ Hz. Pîr Seyyid Nasûhî,⁴⁷ Harîrî ailesi (Sâdât-ı Harîrî),⁴⁸ Bennûrî sülalesi,⁴⁹ Seyyid Ahmed Hüsameddin Dağistânî,⁵⁰ Seyyid Alaaddin Ali es-Semerkandî,⁵¹ Kezirî/Kizîrî sülalesi,⁵² Abdülkâdir Geylânî,⁵³ Şeyh Seyyid Sadeddin el-Cebâvî,⁵⁴ Şems-i Bitlisî,⁵⁵ Şems-i Bitlisî Sülâle-i tâhiresinden Müştâk Baba,⁵⁶ Sadât-ı Hüseyiniyyeden Kayseri'de medfun İbrahim et-Tennûrî,⁵⁷ Çerkeşizâde sülalesi,⁵⁸ Ebû Said el-Hâdimî,⁵⁹ Şeyh Saadeddin el-Cebâvî'nin evlâdından Şeyh Şemseddin,⁶⁰ Seyyid Ahmed Rifâî sülalesi,⁶¹ Muhammed Ebu'l-Hüdâ es-Sayyâdî,⁶² Ahmed ed-Dücânî sülalesi,⁶³ Evlâd-ı Hazret-i Zeynelabidin'e mensup Sâdât-ı kirâmdan Abdurrahman Horasânî sülalesi,⁶⁴ Seyyid Ali b. Ömer el-Ehdel el-Hüseyinî sülalesi,⁶⁵ Sâdât-ı Berzenciyye,⁶⁶ Seyyid Harun Veli sülalesi,⁶⁷ Birifkan seyyidleri,⁶⁸ Sinop'ta medfun Seyyid Bilâl,⁶⁹ Sâdât-ı Rükaliye,⁷⁰ Sayyâdî,⁷¹ Saade'de medfûn İmam Yahya b. el-Hüseyin el-Hâdî sülalesi/Yemen'deki el-Hâdi Yahya b. el-Hüseyin Sülâle-i mutahharası,⁷² Sâdât-ı kirâma mensup Dârende'de medfûn Şeyh Hamid Veli sülalesi/Somuncu Baba,⁷³ Alûsîzâde, Abdüsselam b. Meşîş Sülâle-i tâhiresi⁷⁴ ve sâdât-ı kirâmdan Arvâsîzâde'nin⁷⁵ dosyası bulunmaktadır.

⁴² MŞH. SAİD. 131/16, 1688.

⁴³ MŞH. SAİD. 7/8, 47/B.

⁴⁴ MŞH. SAİD. 240/23, 4964.

⁴⁵ MŞH. SAİD. 92/10, 900/B.

⁴⁶ MŞH. SAİD. 243/15, 5200.

⁴⁷ MŞH. SAİD. 254/34.

⁴⁸ MŞH. SAİD. 157/8, 2175/B.

⁴⁹ MŞH. SAİD. 164/7, 2309/B.

⁵⁰ MŞH. SAİD. 95/13, 924/A.

⁵¹ MŞH. SAİD. 57/10, 439/A.

⁵² MŞH. SAİD. 225/9, 3727/A; MŞH, *Sicil-i Ahval Defterleri*, No. 61, 160.

⁵³ MŞH. SAİD. 94/18, 917/C.

⁵⁴ MŞH. SAİD. 9/5, 62/B; MŞH, *Sicil-i Ahval Defterleri*, No. 63, 1

⁵⁵ MŞH. SAİD. 95/9, 922/C.

⁵⁶ MŞH. SAİD. 95/9.

⁵⁷ MŞH. SAİD. 57/24, 444/B.

⁵⁸ MŞH. SAİD. 24/13, 169/A.

⁵⁹ MŞH. SAİD. 191/11, 2758.

⁶⁰ MŞH. SAİD. 152/15, 2075.

⁶¹ MŞH. SAİD. 153/12, 2092/A.

⁶² MŞH. SAİD. 92/4, 899/D.

⁶³ MŞH. SAİD. 204/1, 3054/A; 103/4, 1062/A.

⁶⁴ MŞH. SAİD. 171/2, 2418/B.

⁶⁵ MŞH. SAİD. 197/22, 2867/B.

⁶⁶ MŞH. SAİD. 210/16, 3231/B.

⁶⁷ MŞH. SAİD. 78/11, 722/A.

⁶⁸ MŞH. SAİD. 188/26, 2716/B.

⁶⁹ MŞH. SAİD. 179/4, 2541/A.

⁷⁰ MŞH. SAİD. 95/13, 924/A.

⁷¹ MŞH. SAİD. 92/4, 899/D.

⁷² MŞH. SAİD. 212/34, 329.

⁷³ MŞH. SAİD. 221/13, 3553.

⁷⁴ MŞH. SAİD. 120/8, 1398/A.

3.2. Sicill-i Ahvâl Dosyalarında Hz. Peygamber'in Nesebini İfade Eden Kavramlar

Meşihat Arşivi'ndeki sicill-i ahvâl dosyaları ve sicil defterleri tahlil edildiğinde Hz. Peygamber'in nesebine mensubiyeti ifade eden oldukça farklı kavramların kullanıldığı görülecektir. Bunlardan bazıları şunlardır: “sâdât-ı Hüseyniyyeden”, “sülâle-i tâhireden”, “sülâle-i tâhiriye-i Fâtımiyyeye mensup”, “evlâd-ı Resûl'e mensup”, “İmam Hasan b. Ali hazretleri sülâlesinden”, “Hz. Hüseyin evlâdından”, “ebeveyn cihetiyle emir tabir olunan Zeynelabidin sülâlesine mensup”, “annesi cihetinden seyyid”, “Hüseyin sülâlesinden”, “sülâle-i Mustafaviyyeden”, “sülâle-i tâhire-i cenâb-ı risâlet-penâhiden”, “Sülâle-i şerîfe-i tâhireden”, “İmam Hüseyin (r.a.) hazretlerinin silsilesinden”, “İmam Zeynelabidin hazretleri sülâlesinden”, “İmam Hüseyin Efendimiz hazretleri sülâlesinden”, “sâdât-ı Haydariyyeden”, “sülâle-i mutahhara-i Hâşimiyyeden”, “İmam Hüseyin silsilesine mensup”, “İmam Hasan sülâle-i tâhiresine mensup”, “sülâle-i Nebeviyyeden mevâşit-ı sâdâttan”, “ebeveyn cihetinden sâdât-ı Hüseyniyyeden”, “sülâle-i tâhire-i Hüseyniyyeden”, “Hz. Hüseyin b. Ali b. Ebi Tâlib sülâlesine mensup”, “sülâle-i seniyye-i İmam Hüseyin sülâlesinden”, “Seyyid el-Hüseyin sülâle-i şerîfesinden”, “sülâle-i tâhire-i Hüseyniyye'ye şeref-mensubiyeti”, “sülâle-i Hüseyniyyeden”, “validesi tarafından sülâle-i tahire-i Hz. Muhammediye'den”, “Hüseyniyyün namıyla maruf sülâle-i tahire-i Nebeviyyeden”, “babası sülâle-i tâhire-i Kiyâliyye-i Rifâiyye-i Hüseyniyyeden”, “Sülâle-i tâhire-i Hüseyniyyeye mensup”, “sicill-i nikâbetce şürefâdan olduğu mazbut”, “Zeynelabidin Efendi sülâlesine mensup”, “Hz. İmam Ali evladından”, “Sülâle-i tâhire-i nebeviyyeden”, “sülâle-i tâhire-i Aleviyyeden”, “Hasanî ve Hüseyinî sülâle-i mutahharasına mensup”, “sülâle-i tâhire-i Muhammediyye şeref-i intisabı”, “sülâle-i tâhire-i Hâşimiyye”, “Hz. Hüseyin sülâle-i mukaddesine muttasıl”, “Hüseyniye sülâle-i şerîfesine mensup”, “Hz. Rasulullâh sülâle-i mutahharasına mensup”, “seyyidinâ el-Hasan Efendimiz hazretlerine mensup”, “seyyidinâ el-Hüseyin sülâlesinden”, “sülâlesi Emirülmüminin Hz. Ali ve Seyyidetü'n-nisâ Fatimatüzzehra'ya nisbet olunur”, “babası cihetinden sülâle-i İmam Hüseyin (r.a.) hazretlerine müntehi”, “silsile-i siyâdete mensup”, “babası cihetinden sahihü'n-neseb Seyyid”, “sülâle-i celile-i Hüseyniyyeye mensup”, “ebeveyn cihetinden sülâle-i tâhire-i fahr-i kâinata mensup”, “sülâle-i tâhire-i Hüseyniyyeden sâdât-ı fahriyesine mensup”, “sülâle-i tâhire-i Hüseyniyyeden sâdât-ı Dâvudiyyesine mensup”, “İmam Hüseyin Efendimiz hazretlerinin sülâle-i celilelerine mensup”, “Âl-i Beyt-i sülâle-i tâhiresine mensup”, “İmam Hasan b. Ali Efendimiz hazretleri zürriyetinden”, “eşrâf-ı kirâma mensub”, “fahri kâinat hazretlerine mensup”, “sülâle-i tâhire-i Hüseyniyyenin sâdât-ı Davudiyyesine mensup”, “sülâle-i tâhire-i Hazret-i sâdât-ı müncie-i Hüseyniyyeye mensup”, “Zeynelabidin sülâle-i tâhiresine mensup”, “İmam Musa Kazım'ın sülâle-i tâhiresinden sahihü'n-neseb sâdât-ı kirâmdan” ve “ebeveyn cihetinden emir tabir olunan Zeynelabidin sülâlesine mensup” ifadeleridir.⁷⁶

⁷⁵ MŞH. EO. 958/1.

⁷⁶ Bk. Yıldız, *Şeyhülislâmlik Belgelerinde Hz. Peygamber'in İlmî Mirası*, 492-495.

Seyyidlerle ilgili olarak “seyyid, şerif, ehl-i beyt, silsiletü’z-zeheb, Hasenî,⁷⁷ Hüseyinî,⁷⁸ emânet-i kübrâ,⁷⁹ sülâle-i tâhire,⁸⁰ sülâle-i tâhiriyye-i Veysiyye,⁸¹ İmâm Mûsa Kâzım sülâle-i tâhiresi,⁸² sülâle-i tâhiriyye-i Fâtımiyye,⁸³ Hazret-i Rasulullah sülâle-i mutahharası,⁸⁴ sâdât-ı kirâm,⁸⁵ izhâr-ı alâmet-i hadrâ,⁸⁶ sülâle-i Nebeviyye,⁸⁷ silsile-i siyâdet,⁸⁸ kıdvetü’s-sadâti’l-kirâm ve sâdât-ı kirâmın da’vât-ı hayriyelerin isticlâbı⁸⁹ gibi saygınlık ifadesi gösteren ünvanlar kullanılmıştır.

3.3. Sicill-i Ahvâl Dosyalarındaki Bilgilere Göre Seyyidlerin Siyâdetini İspatlama Yöntemleri

İlmiye teşkilatı içerisinde görev alacak ulemânın, Sicill-i Ahvâl idaresinin nizamnâmesi gereği doldurması zorunlu olan tercüme-i hâl varakasında neseb bilgisini de belirtmesi gerekiyordu. Hz. Hüseyin’in nesebinden olan seyyid ulema, “Sülâle-i tâhire-i Hüseyiniyyeden sâdât-ı fahriyesine mensubum” diyerek veya yukarıda geçen ifadelerden herhangi birisini kullanarak bu bilgiyi açıkça belirtmiştir. Eğer herhangi bir meşhur nesebe mensup değilse “maruf bir sülâleye mensup değilim” ya da “sülâle-i tâhireye mensup değilim” ifadesini kullanmıştır.⁹⁰ Aslında bu bilgi bize seyyidliğin, ulamanın tayininde bir tercih sebebi olduğunu göstermektedir.

Meşîhat Arşivi’ndeki sicil dosyaları içerisinde 19 ulemanın şeceresi/nesebnâmesi bulunmaktadır. Sicill-i Ahvâl İdaresi’ne nesebnâmesini ibrâz edemeyenler ise mazeretini bildirmiş ve bu ifadeler tercüme-i hâl varakalarına kaydedilmiştir. Bazıları da akrabalarının şeceresini delil göstererek nesebini ispat etmiştir.⁹¹ Dosyası bulunan ulemadan 4 tanesi neseb bilgisini ayrıntılı olarak açıklamıştır.⁹² Dosyasında icazetnâmesi bulunan seyyid ulemânın sayısı ise 48’dir.⁹³

⁷⁷ MŞH. SAİD. 95/13, 924/A.

⁷⁸ MŞH. SAİD. 249/34.

⁷⁹ MŞH. SAİD. 155/21, 2160/B.

⁸⁰ MŞH. SAİD. 156/10, 2168/A.

⁸¹ MŞH. SAİD. 54/21, 397/A.

⁸² MŞH. SAİD. 152/20, 2078/B.

⁸³ MŞH. SAİD. 43/6, 283/C.

⁸⁴ MŞH. SAİD. 160/26, 2239/B.

⁸⁵ MŞH. SAİD. 155/21, 2160/B.

⁸⁶ MŞH. SAİD. 174/34, 2464/A.

⁸⁷ MŞH. SAİD. 213/5, 3307/B.

⁸⁸ MŞH. SAİD. 198/14, 2889/A.

⁸⁹ MŞH. SAİD. 130/1, 1656/A.

⁹⁰ bk. Yıldız, *Şeyhülislâmlık Belgelerinde Hz. Peygamber’in İlmî Mirası*, 496.

⁹¹ MŞH., SAİD, 15/6, 117/A; 18/4, 137/A; 69/3, 611/A; 114/3, 1299/A; 131/12, 1685/B; 145/18, 1976/A; 151/12, 2054/B; 155/10, 2151; 155/12, 2153; 160/27, 2240/A; 164/3, 2307/B; 164/7, 2309/B; 176/7, 2478; 182/20, 2612; 222/17, 3589/A; II/111; 224/24, 3720/B; 225/14, 3730; 225/20, 3734/B; 242/29, 5162; II/113.

⁹² MŞH., SAİD, 254/34; 90/12, 882/B; 158/5, 2185/B; 174/34, 2464/A; 213/5, 3307/B; 221/2, 3535.

⁹³ MŞH., SAİD, 6/15, 41/C; 9/5, 62/B; VII, 16; 18/4, 137/A; 18/12, 140/C; III, 239; 30/11, 198/C; 34/14, 228/C; 41/3, 272/A; 49/23, 330/B; 50/23, 341; 58/15, 450/A; 66/8, 581/A; 68/17, 604/A; II/59; 68/20, 605/A; 69/3, 611/A; 85/5, 810; 85/17, 821/A; 87/10, 846; 89/14, 874/A; 91/18, 892/C; 92/10, 900/B; 93/26, 912/A; 93/31, 912/F; 94/17, 917/B; 95/9, 922/C; 101/12, 1031/B; 102/22, 1060/A; 103/2, 1061/B; 103/7, 1064/A; 109/6,

Seyyid ulemâdan bir kısmı şeceresini Şeyhülislâmlık makamına takdim etmiş, şeceresi olmayanlar ise nesebini tafsilatlı olarak tercüme-i hâlinde belirtmiştir.⁹⁴ 15 ulemâ isminin başında seyyid/şerif lakabı olduğu halde maruf bir sülâleye mensup olmadığını tercüme-i hâl varakasında belirtmiştir.⁹⁵ Bu bilgi bize “seyyid veya şerif” ifadesinin bazen özel anlamının dışında da kullanıldığını göstermektedir. Bir de seyyidliğini tevazu gereği saklayanların da olabileceğini belirtmek gerekir.

Tercüme-i hâl varakasında geçen “sülâle-i tâhire” ifadesi her zaman o ulemanın seyyid olduğunu göstermemektedir. Sahabe soyu için de “sülâle-i tâhire” ifadesi kullanılmaktadır. Örneğin: Akşemseddin hazretlerinin sülâle-i tahiresinden,⁹⁶ Hz. Halid b. Velid sülâle-i tâhiresinden,⁹⁷ Hz. Ömer el-Hattab sülâle-i tâhiresinden,⁹⁸ sülâle-i tâhire-i Hazret-i Zinnureyn Hz. Osman⁹⁹ veya Hz. Ebûbekir es-Siddık sülâle-i tâhiresinden¹⁰⁰ gibi ifadeler sahabe soylarını tazim amacıyla kullanılmıştır.

1179/B; 109/7, 1180/A; V/184; 110/5, 1199; I/384; 114/6, 1300/B; 115/22, 1317/A; 116/16, 1325/B; 116/20, 1327/B; 116/24, 1329/B; 117/6, 1336; 117/7, 1337; 117/11, 1340/A; 119/20, 1384/A; 119/30, 1391/A; 120/2, 1393; II/561; 120/8, 1398/A; 127/12, 1599; 130/1, 1656/A; 130/31, 1677/B; 131/3, 1679; 137/1, 1854; 140/9, 1899/C; 140/29, 1909/A; 142/15, 1926/B; 143/4, 1932/A; 145/3, 1964/A; 145/18, 1976/A; 145/19, 1976/B; 146/23, 1998/A; 151/12, 2054/B; 150/24, 2047/B; 150/17, 2044/B; 150/14, 2043/A; 150/7, 2039/B; II/459; 149/21, 2036/A; II/213; 149/14, 2033/B; 148/21, 2026/C; 148/16, 2025/A; 147/15, 2010/C; 147/1, 2002; 154/8, 2112; 153/11, 2091/B; 153/12, 2092/A; 152/18, 2077/B; 152/17, 2077/A; 152/14, 2074; 152/7, 2070/A; 151/13, 2054/C; 155/10, 2151; 155/2, 2144; 154/15, 2126; 154/13, 2122; 155/21, 2160/B; 156/5, 2164/B; 156/7, 2166; 156/10, 2168/A; 157/18, 2180/B; 158/1, 2182/B; V/163; 159/25, 2217; 162/9, 2283; 162/15, 2287/A; 162/31, 2296/B; 163/5, 2299/A; 164/3, 2307/B; 164/16, 2315/A; 164/6, 2309/A; 164/21, 2317/B; 165/24, 2331/A, IV/131; 167/6, 2351/B; 167/9, 2354/A; 169/15, 2401/A; 171/2, 2418/B; 175/1, 2464/B; 176/7, 2478; 176/32, 2492/B; 181/4, 2575/C, VI/266; 184/1, 2636/A; 187/5, 2688; 188/1, 2697/B; 189/8, 2722/A; 189/14, 2726/A; 191/11, 2758; 191/12, 2759; 191/13, 2760/A; 192/14, 2781/B; 192/17, 2783; 192/31, 2795/A; 193/8, 2799/A; 189/15, 2726/B; 190/14, 2741/B; 190/28, 2750/B; 194/23, 2812/C; II/499; 194/9, 2807/C; 193/18, 2802/C; 197/29, 2872/A; 197/14, 2862/A; 195/18, 2822/C; 195/14, 2821/A; 200/16, 2956; 200/10, 2949; 200/9, 2948; 199/18, 2931; 198/18, 2891/B; 198/14, 2889/A; II/241; 203/11, 3048/A; II/215; 201/9, 2975/B; 203/19, 3053/A; 203/18, 3052/B; 203/16, 3051; 204/5, 3056/B; 222/17, 3589/A; II/111; 223/2, 3596/B; 225/14, 3730; 225/17, 3732; 225/20, 3734/B; 226/11, 3742; 215/3, 3367; 217/14, 3437/A; 221/13, 3553; 208/16, 3188/B; 209/31, 3214; 213/5, 3307/B; 213/10, 3311; 214/31, 3363; 215/1, 3365; 205/12, 3076/B; 205/28, 3087/B; 206/17, 3109/A; IV/102; 229/26, 3897; 232/1, 4095/A; 232/2, 4095/B; 233/21, 4284; 239/24, 4899; 242/9, 5100; 242/13, 5110; 242/29, 5162; II/113; 243/5, 5175; 243/17, 5203; 244/2, 5235; 234/13, 4434; 234/16, 4439; 235/6, 4469; 235/11, 4474; 235/12, 4475; 237/30, 4744; 233/23, 4296; 244/5, 5239; 244/22, 5267; 245/10, 5282; 246/21, 5338; 247/1, 5358; 250/52; 251/22; 251/24; 254/54.

⁹⁴Beni Hamravî ve Beniyyü'l-Hicâr sülâle-i tahiresinden Beni Nakîb Hüseyini sülâlesine mensup Hamzazâde Seyyid Mehmed Tahir Efendi, Seyyid Hüseyin Efendi ve Yemen müftü müsevvidi Seyyid Ali Efendi neseplerini tafsilatlı olarak izah etmişlerdir. Bk., MŞH., SAİD, 158/5, 2185/B.; 213/5, 3307/B.; 221/2, 3535.

⁹⁵MŞH., SAİD, 21/7, 154/B; 83/3, 777/B; V/144; 102/20, 1058; 118/7, 1357; 154/12, 2121; 159/2, 2203; 160/29, 2241/A; 169/21, 2403/B; 186/5, 2671/A; 197/28, 2871/B; 244/16, 5257; 51/10, 347/A; 110/13, 1207/B; 110/35, 1219/A; 151/10, 2053.

⁹⁶MŞH., SAİD, 68/17, 604/A; II/59.

⁹⁷MŞH., SAİD, 147/15, 2010/C.

⁹⁸MŞH., SAİD, 119/4, 1375/B, 156/2, 2163/A, IV/10.

⁹⁹MŞH., SAİD, 200/8, 2947.

Dosyasında seyyid olduğu kesin olarak ifade edilmediği halde Sicill-i Ahvâl defterinde Hz. Peygamber'in soyuna mensubiyetini açıkça belirtmiş olan seyyid ulema da mevcuttur. Örneğin Kevâkibizâde Seyyid Mehmed Necmeddin Efendi'nin tercüme-i hâlinde seyyidliği ile ilgili bir bilgi bulunmasına karşın sicil defterinde seyyid olduğu açıkça ifade edilmiştir.¹⁰¹ Yine Seyyid Mehmed Münib Efendi'nin özlük dosyasında Cafer-i Tayyâr neslinden olduğu kayıtlı olmasına rağmen sicil defterinde sâdât-ı kirâm ifadesi geçmektedir.¹⁰² Halidzâde Ahmed Nesimi Efendi, Şeyhülislâmlığa sunduğu 1. tercüme-i hâl varakasında sâdât-ı kirâmdan olup İmam Hüseyin (r.a.) sülâlesine mensup olduğunu belirtmişken, 2. tercüme-i hâlinde anne ve baba tarafından Hz. Halid b. Velid sülâlesine mensup olduğunu ifade etmiştir.¹⁰³

Bazı ulemânın seyyidliğinin tam olarak tespit edilememesinin sebebi, ulemanın dosyasındaki evrakların eksik olması, silsilenâmesinin bulunmaması veya bazen "sülâle-i tâhire" ve "necîbe" gibi ifadelerin seyyidlerin haricindeki kişiler için de kullanılıyor olmasıdır.

3.4. Sahabe-i kirâm Soyuna Mensup Ulema

Sahabe-i kirâmdan Hz. Ebûbekir,¹⁰⁴ Hz. Ömer,¹⁰⁵ Hz. Osman,¹⁰⁶ Hz. Abbas,¹⁰⁷ Hz. Halid b. Velid,¹⁰⁸ Temim ed-Dârî,¹⁰⁹ Zübeyr b. Avvâm,¹¹⁰ Ebû Mûsa el-Eşârî,¹¹¹ Ebû Said el-Hudrî,¹¹² Hz. Ebâ Eyyüb-i Ensârî sülâlesi,¹¹³ Ayyâşizâde sülâlesi,¹¹⁴ Fazl b. Abbâs,¹¹⁵ Ebû Ubeyde Âmir b. el-Cerrâh,¹¹⁶ Cafer et-Tayyar b. ibn-i ammi'l-Mustafa,¹¹⁷ Fatih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin Hazretleri,¹¹⁸ Hz. Ömer el-Fâruk'un Râbiatü'l-veled Şeyh Ali es-Semerkandi,¹¹⁹ Abdülkays (r.a.) hazretleri sülâlesi,¹²⁰ Lice'de medfûn tarikat-i Kadiriyyeden Şeyh İsmail Kürevî hazretleri sülâlesi¹²¹ ve Sülâle-i Abbasiyeden Tillo'da

¹⁰⁰ MŞH., SAİD, 216/4, 3399; IV/2.

¹⁰¹ MŞH., SAİD, 108/12, 1172/A; I/237-238.

¹⁰² MŞH., SAİD, 229/26, 389; 60, s. 166.

¹⁰³ MŞH. SAİD, 85/5, 810.

¹⁰⁴ MŞH. SAİD. 212/29, 3294.

¹⁰⁵ MŞH. SAİD. 115/22, 1317/A.

¹⁰⁶ MŞH. SAİD. 101/26, 1041/A.

¹⁰⁷ MŞH. SAİD. 28/4, 184/B.

¹⁰⁸ MŞH. SAİD. 188/24, 2715/B.

¹⁰⁹ MŞH. SAİD. 114/13, 1304/A.

¹¹⁰ MŞH. SAİD. 213/23, 3322/A.

¹¹¹ MŞH. SAİD. 205/24, 3084/B.

¹¹² MŞH. SAİD. 193/16, 2802/A.

¹¹³ MŞH. SAİD. 215/3, 3367.

¹¹⁴ MŞH. SAİD. 127/23, 1607/A.

¹¹⁵ MŞH. SAİD. 154/16, 2131.

¹¹⁶ MŞH. SAİD. 116/1, 1318/A.

¹¹⁷ MŞH. SAİD. 112/2, 1247.

¹¹⁸ MŞH. SAİD. 21/2, 152/B.

¹¹⁹ MŞH. SAİD. 30/12, 199/A.

¹²⁰ MŞH. SAİD. 108/6, 1169/A.

¹²¹ MŞH. SAİD. 149/21, 2036/A.

medfûn Şeyh İsmail Fakirullah'ın¹²² neslinden olduğunu beyan eden 94 ulemanın sicil dosyası bulunmaktadır.

3.5. Sicill-i Ahvâl İdaresi dosyalarındaki bilgilere göre dönemin meşhur ailelerine mensup ulema

Meşihat Arşivi'nde ayrıca şu meşhur ailelerin nesep bilgileri de mevcuttur: Dürrizâde sülâlesi, Dürrizâde Nurullah Efendi hafidi,¹²³ Şeyhülislâm Paşmakçızâde Ali Efendi¹²⁴ ve Şeyhülislâm Paşmakçızâde Abdullah Efendi,¹²⁵ Minkarîzâde Yahya Efendi,¹²⁶ Sülâle-i tâhiriyye-i Veysiyye,¹²⁷ İsmail Rumî,¹²⁸ Beni Şeybe kabilesi,¹²⁹ Sarı Abdullah Efendi Sülâle-i tâhiresi,¹³⁰ Şeyh Abdülgani en-Nablûsî,¹³¹ Haşimi sülâlesi,¹³² Beni Ansi sülâlesi,¹³³ İzzeddin b. Cema,¹³⁴ Molla Gürânî,¹³⁵ Ebussuûd Efendi,¹³⁶ Molla Cami,¹³⁷ Beni Maruf Kabilesi,¹³⁸ Mevlana Celaleddin Rûmî,¹³⁹ Beni Harb kabilesi,¹⁴⁰ Köprülü Mehmed Paşa,¹⁴¹ Abdülkadirzâde Nevşehirli Sadrazam Damad İbrahim Paşa sülâlesi,¹⁴² Ammar Şeybânî,¹⁴³ Sultan Etyemez,¹⁴⁴ İbnü'l-Hayyat sülâlesi,¹⁴⁵ Yazıcızâde Mehmed Efendi sülâlesi,¹⁴⁶ Kureyş sülâlesi,¹⁴⁷ Yahyazâde Şeyh Hasib Efendi,¹⁴⁸ Bacım Sultan,¹⁴⁹ Amasya'da medfun Şeyh Hüsameddin Fuâdî,¹⁵⁰ Seyranî Baba,¹⁵¹ Dâru'r-râha sülâlesi/Râhatoğulları,¹⁵² Keşan kasabasının Cami-i Esbat mahallesinde medfun tarikat-ı Halvetiyyeden Şeyh Süleyman

¹²² MŞH. SAİD. 244/5, 5239.

¹²³ MŞH. SAİD. 10/2, 73/A.

¹²⁴ MŞH. SAİD. 22/15, 162/B.

¹²⁵ MŞH. SAİD. 132/26, 1746.

¹²⁶ MŞH. SAİD. 39/10, 261/A.

¹²⁷ MŞH. SAİD. 54/21, 397/A.

¹²⁸ MŞH. SAİD. 2/10, 11; 250/4.

¹²⁹ MŞH. SAİD. 6/15, 41/C.

¹³⁰ MŞH. SAİD. 69/10, 614.

¹³¹ MŞH. SAİD. 86/1, 822/A.

¹³² MŞH. SAİD. 101/9, 1030/A.

¹³³ MŞH. SAİD. 101/12, 1031/B.

¹³⁴ MŞH. SAİD. 105/3, 1108.

¹³⁵ MŞH. SAİD. 108/4, 1168/A.

¹³⁶ MŞH. SAİD. 174/24, 2460/B.

¹³⁷ MŞH. SAİD. 154/7, 2111.

¹³⁸ MŞH. SAİD. 247/1, 5358.

¹³⁹ MŞH. SAİD. 254/37.

¹⁴⁰ MŞH. SAİD. 197/27, 2871/A.

¹⁴¹ MŞH. SAİD. 218/10, 3456/B.

¹⁴² MŞH. SAİD. 187/5, 2688.

¹⁴³ MŞH. SAİD. 90/30, 888/C.

¹⁴⁴ MŞH. SAİD. 68/16, 603.

¹⁴⁵ MŞH. SAİD. 149/14, 2033/B.

¹⁴⁶ MŞH. SAİD. 254/40.

¹⁴⁷ MŞH. SAİD. 195/11, 2819/C.

¹⁴⁸ MŞH. SAİD. 9/13, 67.

¹⁴⁹ MŞH. SAİD. 65/14, 572/A.

¹⁵⁰ MŞH. SAİD. 140/9, 1899/C.

¹⁵¹ MŞH. SAİD. 143/10, 1934/A.

¹⁵² MŞH. SAİD. 169/27, 2406/A.

Zâtî,¹⁵³ İmam Mutahhar b. Şerefeddin sülâlesi,¹⁵⁴ Seyyid Şeyh Ulvan el-Ulvânî el-Hamavî sülâlesi,¹⁵⁵ Merkadi Mardin’de bulunan Seyyid Hüseyin Asfar,¹⁵⁶ Şeyh Abdurrahman Erzincani sülâlesi,¹⁵⁷ Niş’te medfun Abdullah Ragıb Efendi sülâlesi,¹⁵⁸ Çankırı’ya bağlı Seydi köyünde medfun Hacı Murad Veli hazretleri ahfadından Şabanözü nahiyesinin Elmalı karyesinde medfun Elvan Seydi ahfadı,¹⁵⁹ Yemen evliyasından Fakih Ahmed Musa el-Acîl,¹⁶⁰ Irak’ta medfun Abdurrahim Zeyârî sülâlesi,¹⁶¹ Hazreti Himmeth evladından Şeyhi Himmethzâde merhum Hüsameddin Efendi,¹⁶² Kütahya’da medfun Seyyid Nureddin hazretleri,¹⁶³ Lice’de medfun Şeyh Ahmed Zeylê sülâlesi,¹⁶⁴ El-Mütevekkil Alallah İsmail hazretlerinin sülâlesi,¹⁶⁵ Şeybanî sülâlesi, Hazret-i Halid’in hulefa-yı kirâmından ve Erbil kazası ulemasından Şeyh Hidayetullah Efendi ahfadı,¹⁶⁶ Konya’da medfun müfessir İmam Begavî sülâlesi,¹⁶⁷ Hacı Bektaş Veli,¹⁶⁸ Akşehirli Şeyhülislâm Hasan Fehmi Efendi,¹⁶⁹ Ganizâde sülâlesi,¹⁷⁰ Seyyid Salahaddin Veli,¹⁷¹ Seyyid Ahmed Haface’nin sülâle-i tâhiresi,¹⁷² Şeyh Hasan Zerrâki hulefasından Seyyid Şeyh Ali Efendi,¹⁷³ Hz. Peygamber’in onuncu dedesi Kinane’nin sülâlesi,¹⁷⁴ Hz. Peygamber’in sütanesi Hz. Halime,¹⁷⁵ Şeyhülislâm Abdullah Vassaf Efendi,¹⁷⁶ Haylânî sülâlesi,¹⁷⁷ Akşemseddin hazretlerinin maiyetinde bulunan Şeyh Bedreddin sülâlesi,¹⁷⁸ Âl-i Nasrullâh sülâlesi,¹⁷⁹ Fatimatü’z-zehra bt. Sâfi oğlu Durmuş soyu,¹⁸⁰ Gelenbevizâde Rıfat Efendi’nin damadı,¹⁸¹ Adanalı İmamzâde sülâlesi,¹⁸² Harcîzâde sülâlesi,¹⁸³ Hafız Efendi el-Ensârî sülâlesi Şehrani sülâle-i tâhiresi,¹⁸⁴

¹⁵³ MŞH. SAİD. 144/17, 1951/A.

¹⁵⁴ MŞH. SAİD. 195/19, 2823/A.

¹⁵⁵ MŞH. SAİD. 147/24, 2014/B.

¹⁵⁶ MŞH. SAİD. 52/26, 360/B.

¹⁵⁷ MŞH. SAİD. 223/2, 3596/B.

¹⁵⁸ MŞH. SAİD. 169/15, 2401/A.

¹⁵⁹ MŞH. SAİD. 184/8, 2640.

¹⁶⁰ MŞH. SAİD. 211/20, 3259.

¹⁶¹ MŞH. SAİD. 251/19.

¹⁶² MŞH. SAİD. 254/25.

¹⁶³ MŞH. SAİD. 254/30.

¹⁶⁴ MŞH. SAİD. 209/38, 3218/B.

¹⁶⁵ MŞH. SAİD. 211/3, 3248.

¹⁶⁶ MŞH. SAİD. 246/21, 5338.

¹⁶⁷ MŞH. SAİD. 192/17, 2783.

¹⁶⁸ MŞH. SAİD. 50/23, 341.

¹⁶⁹ MŞH. SAİD. 251/28.

¹⁷⁰ MŞH. SAİD. 251/28.

¹⁷¹ MŞH. SAİD. 162/9, 2283.

¹⁷² MŞH. SAİD. 224/18, 3717.

¹⁷³ MŞH. SAİD. 249/48.

¹⁷⁴ MŞH. SAİD. 205/34, 3091/B.

¹⁷⁵ MŞH. SAİD. 151/13, 2054/C.

¹⁷⁶ MŞH. SAİD. 4/9, 20A.

¹⁷⁷ MŞH. SAİD. 201/9, 2975/B.

¹⁷⁸ MŞH. SAİD. 39/13, 262/B.

¹⁷⁹ MŞH. SAİD. 150/24, 2047/B.

¹⁸⁰ MŞH. SAİD. 216/18, 3416.

¹⁸¹ MŞH. SAİD. 8/15, 59/A.

¹⁸² MŞH. SAİD. 33/11, 218/A.

¹⁸³ MŞH. SAİD. 43/4, 283/A.

Bozkır'ın Hoca karyesindeki meşayihden Kutbularifin Şeyh Muhsin Efendi sülâlesi,¹⁸⁵ Seyyid Molla Abdullah Efendi soyu,¹⁸⁶ Şeyh Ebumansûr sülâlesi,¹⁸⁷ İbni Hacer el-Askalanî'nin Büluğu'l-merâm Bedrü't-tamam isimli eserinin şârihi Kadı Hüseyin b. Mehmed el-Mağribi,¹⁸⁸ Irak'ta meşhur Molla Abdurrahman Efendi ailesi,¹⁸⁹ Huveyzi hanedanı,¹⁹⁰ Şeyh Hüseyin Efendizâde sülâlesi,¹⁹¹ Yasin Ağa el-Kebir sülâlesi,¹⁹² Ulvan Çelebi,¹⁹³ Abdülfettahzâde evladı Seyyid Salahaddin Veli sülâlesi,¹⁹⁴ Sürmene hanedanından Ayanzâdelerden ve Sancakdârzâde sülâlesi,¹⁹⁵ Harimi hazretleri sülâlesi,¹⁹⁶ Hammâd Arîfân sülâlesi,¹⁹⁷ Ulemadan Feslikanlı Ali Efendi,¹⁹⁸ Beytü'l-Cüneyd ve Beniyyü'l-kebir sülâlesi,¹⁹⁹ Beniyyü'l-Haddad sülâlesi,²⁰⁰ Beytü'l-Amri,²⁰¹ Beytü'l-Mağribi,²⁰² Beytümücahid soyu,²⁰³ Ebulmevâhib sülâlesi,²⁰⁴ Bostan Çavuş sülâlesi,²⁰⁵ El-Kebî sülâlesi,²⁰⁶ Esmâ kabilesi,²⁰⁷ Beyt-i İzzeddin sülâlesi,²⁰⁸ Ebû Hays ailesi,²⁰⁹ Seydi Mehmed Nattat sülâlesi,²¹⁰ Irak'ta asırlardan beri ilimle meşgul olan Haydarizâde sülâlesi,²¹¹ Şeyh Mahvendi sülâlesi,²¹² Reisülulema Muşî? beni Abbasî,²¹³ Mataracîzâde Selim Dizdar hafidi Dizdar sülâlesi,²¹⁴ Yanya kasabasında Arslan Paşa camiinde medfun Sadi meşayihinden ve müderrisinden Şeyh Süleyman Aziz sülâlesi,²¹⁵ Katana'da²¹⁶ medfun Şeyh Hasan er-Râî el-Katanânî sülâlesi,²¹⁷ Kandeğârî Mehmed Emin sülâlesi,²¹⁸ Hasan Paşa sülâlesi,²¹⁹ Beytü'l-

¹⁸⁴ MŞH. SAİD. 242/27, 5148.

¹⁸⁵ MŞH. SAİD. 245/10, 5282.

¹⁸⁶ MŞH. SAİD. 190/14, 2741/B.

¹⁸⁷ MŞH. SAİD. 62/4, 498/A.

¹⁸⁸ MŞH. SAİD. 194/28, 2815/A.

¹⁸⁹ MŞH. SAİD. 191/12, 2759.

¹⁹⁰ MŞH. SAİD. 191/12, 2759.

¹⁹¹ MŞH. SAİD. 80/9, 748.

¹⁹² MŞH. SAİD. 203/19, 3053/A.

¹⁹³ MŞH. SAİD. 69/3, 611/A.

¹⁹⁴ MŞH. SAİD. 162/9, 2283.

¹⁹⁵ MŞH. SAİD. 175/28, 2474/C.

¹⁹⁶ MŞH. SAİD. 184/1, 2636/A.

¹⁹⁷ MŞH., *Sicill-i Ahval Defterleri*, No. 60, s. 156.

¹⁹⁸ MŞH. SAİD. 194/23, 2812/C.

¹⁹⁹ MŞH., *Sicill-i Ahval Defterleri*, No. 61, 96.

²⁰⁰ MŞH., *Sicill-i Ahval Defterleri*, No. 61, 101.

²⁰¹ MŞH. SAİD. 195/18, 2822/C.

²⁰² MŞH. SAİD. 195/18, 2822/C.

²⁰³ MŞH. SAİD. 195/35, 2828/B.

²⁰⁴ MŞH. SAİD. 103/4, 1062/A; 204/1, 3054/A.

²⁰⁵ MŞH. SAİD. 206/17, 3109/A.

²⁰⁶ MŞH. SAİD. 209/9, 3199/B.

²⁰⁷ MŞH. SAİD. 242/24, 5139.

²⁰⁸ MŞH. SAİD. 242/13, 5110.

²⁰⁹ MŞH. SAİD. 242/6, 5090.

²¹⁰ MŞH. SAİD. 242/7, 5091.

²¹¹ MŞH. SAİD. 84/2, 788/B.

²¹² MŞH. SAİD. 201/9, 2975/B.

²¹³ MŞH. SAİD. 200/10, 2949.

²¹⁴ MŞH. SAİD. 235/36, 4507.

²¹⁵ MŞH. SAİD. 241/20, 5059.

²¹⁶ Şam'da bir şehir.

²¹⁷ MŞH. SAİD. 252/3.

Habeşî ailesi,²²⁰ Şeyh Ali sülâlesi,²²¹ Beni Hamravî ve Beniyyü'l-Hicâr sülâle-i tahiresi,²²² Beni Nakib Hüseyini sülâlesi,²²³ Hundizâde sülâlesi,²²⁴ Torun Ali Efendi sülâlesi,²²⁵ Sultan Bayezid Han zamanında yaşamış Bursa ulemasından Karamanî Seyyid Mehmed Efendi sülâlesi,²²⁶ Hacı Bektaş Veli'nin postnişini Kayseri meşayihinden ve Nakşibendi şeyhlerinden Hacı Mehmed Said Efendi,²²⁷ Sultan Abdülaziz Han'ın İmam-ı sânisî Mekke-i mükerrerme kadısı Şerif Halil Efendi,²²⁸ Beni Abbas Sülâle-i tâhiresinden Bağdad'da Süveydizâde ailesi,²²⁹ Ulemadan İbni Abdüsselâm,²³⁰ Bağdat'ta Sülâle-i Hayderiyye Hanı,²³¹ Karamanoğulları sülâlesi,²³² Temennâ İmamı zâdeler,²³³ Hacı Veliyyüddin Efendi sülâlesi,²³⁴ Çelebi Hasan Hoca sülâlesinden Ömer Çelebi evladı,²³⁵ Şehabeddin Efendi eş-Şihabî sülâlesi,²³⁶ İmam Şerefeddin sülâlesi,²³⁷ Misrata'nın Seyyid Abdun mahallesinde yaşamış Abdülâlî sülâlesi,²³⁸ Seydi Mehdî Senûsî sülâlesi,²³⁹ Evliya-i kirâmdan Seyyid Abdurrahman el-Bişt el-Kureyşi,²⁴⁰ Şeyh Hasan Rifâî sülâlesi²⁴¹ ve Deli Maksud sülâlesine²⁴² mensup ulemanın sicil dosyaları mevcuttur.

3.6. Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi Kayıtları Özelinde Ulemanın Soybilimsel Grafikleri (1876-1924 yılları)

Meşihat Arşivi Sicill-i Ahvâl İdaresi defter ve belgelerinden tespit edilen 7.554 ulemanın soy bilgileri doğrultusunda soy grafikleri hazırlanmıştır.

²¹⁸ MŞH. SAİD. 254/28.

²¹⁹ MŞH. SAİD. 244/2, 5235.

²²⁰ MŞH. SAİD. 210/39, 3246/A.

²²¹ MŞH. SAİD. 162/31, 2296/B.

²²² MŞH. SAİD. 158/5, 2185/B.

²²³ MŞH. SAİD. 158/5, 2185/B.

²²⁴ MŞH. SAİD. 157/14, 2178/B.

²²⁵ MŞH. SAİD. 157/14, 2178/B.

²²⁶ MŞH. SAİD. 95/4, 921/A.

²²⁷ MŞH. SAİD. 69/10, 614.

²²⁸ MŞH. SAİD. 60/10, 470.

²²⁹ MŞH. SAİD. 100/1, 1014/A.

²³⁰ MŞH. SAİD. 107/13, 1161.

²³¹ MŞH. SAİD. 105/2, 1107.

²³² MŞH. SAİD. 115/18, 1315/A.

²³³ MŞH. SAİD. 144/33, 1958.

²³⁴ MŞH. SAİD. 122/11, 1454/A.

²³⁵ MŞH. SAİD. 121/17, 1436.

²³⁶ MŞH. SAİD. 205/36, 3092/B.

²³⁷ MŞH. SAİD. 212/31, 3296.

²³⁸ MŞH. SAİD. 242/9, 5100.

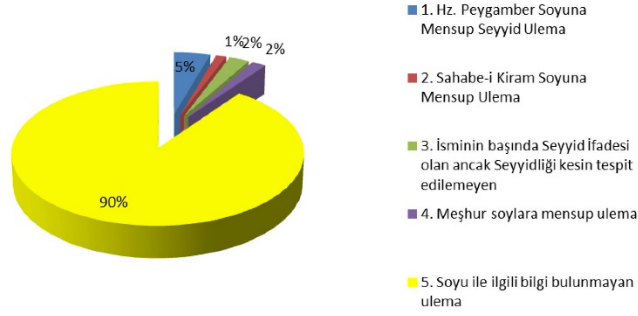
²³⁹ MŞH. SAİD. 243/2, 5169.

²⁴⁰ MŞH. SAİD. 243/5, 5175.

²⁴¹ MŞH. SAİD. 252/3.

²⁴² MŞH. SAİD. 241/5, 4990; 250/7; 250/35.

Ulema Soy İstatistiği

Toplam ulema sayısı: 7554

Soyu ile ilgili bilgi bulunmayan ulema: 6802

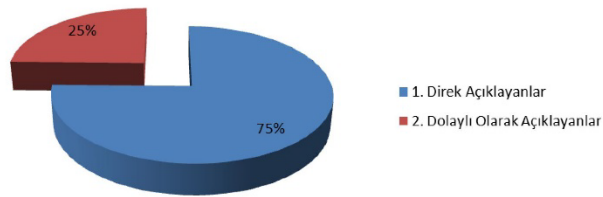
Hz. Peygamber soyuna mensup ulema: 340

Sahabe-i kirâm soyuna mensup ulema: 94

İsmnin başında seyyid ifadesi geçen fakat arşiv kaynaklarına göre seyyidliği kesin olarak tespit edilemeyen ulema: 188

Meşhur ailelere mensup ulema: 130

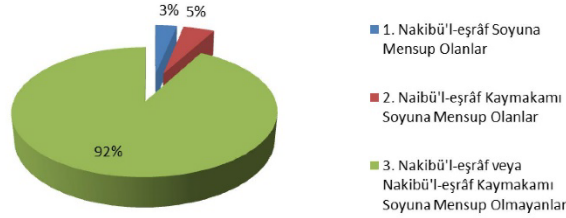
Seyyid Ulema Arasında Soyunu Direk ve Dolaylı Olarak Açıklayanlar

Seyyidliğini direk açıklayan ulema: 256

Seyyidliğini dolaylı olarak açıklayan ulema: 84

Seyyid Ulema Arasında Nakîbü'l-eşrâf ve Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamı soyuna mensup olanlar

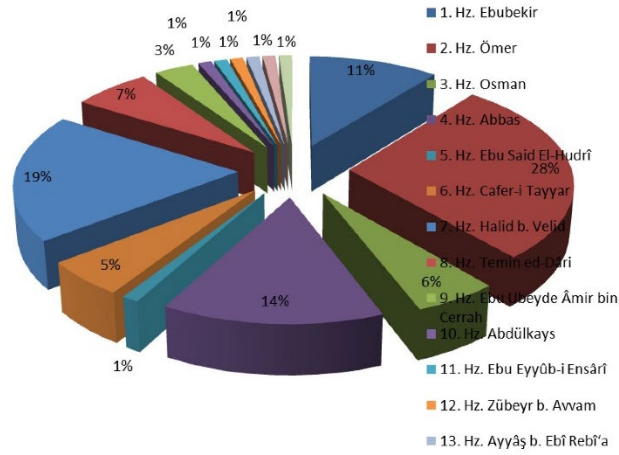

Nakîbü'l-eşrâf soyuna mensup olanlar: 11

Nakîbü'l-eşrâf kaymakamı soyuna mensup olanlar: 16

Nakîbü'l-eşrâf veya Nakîbü'l-eşrâf kaymakamı soyuna mensup olmayanlar: 313

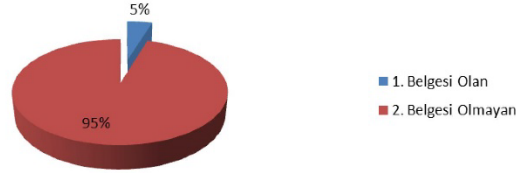
Sahabe-i Kiram soyuna mensup ulema

Sahabe-i kirâm soyuna mensup toplam ulemanın sayısı: 94

Hz. Ebubekir: 10, Hz. Ömer: 26, Hz. Osman: 5, Hz. Abbas: 13, Hz. Ebu Said el-Hudrî: 1, Hz. Cafer-i Tayyar: 5, Hz. Halid b. Velid: 18, Hz. Temim ed-Dâri: 6, Hz. Ebu Ubeyde Âmir b. Cerrah: 3, Hz. Abdülkays: 1, Hz. Ebu Eyyûb-i Ensârî: 1, Hz. Zübeyr b. Avvam: 1, Hz. Ayyâş b. Ebî Rebî'a: 1, Hz. Ebu Musa el-Eşarî: 1, Hz. Fazl b. Abbas: 1.

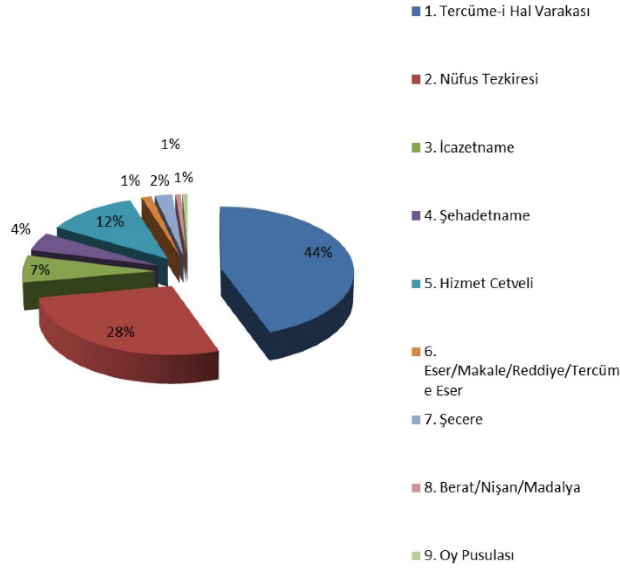
**Seyyid Ulemadan Sicill-i Ahval dosyasında
Şecere/Silsilename/Siyâdet
Hücceti/Siyâdet Tezkiresi/Ensab
Mazbatası/Nesebname vb belgesi
bulunanlar**

Nesebname belgesi olanlar: 16

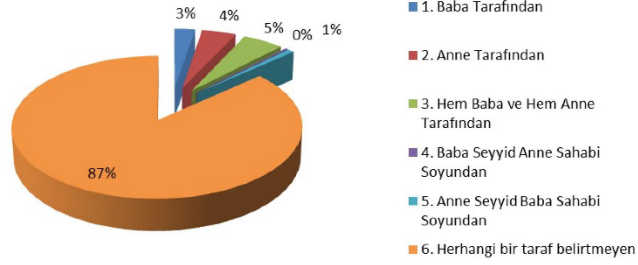
Nesebname belgesi olmayanlar: 324

**Seyyid Ulemanın Sicill-i Ahval İdaresi
Dosyasındaki Belge Çeşitleri**

Tercüme-i Hâl Varakası: 316, Nüfus Tezkiresi: 197, İcazetnâme: 48, Şehadetnâme: 32, Hizmet Cetveli: 83, Eser/Makale/Reddiye/Tercüme Eser: 9, Şecere/Ensab Mazbatası/Siyâdet Hücceti: 16, Berat:5, Oy Pusulası: 5

Seyyid Ulemanın Soy Kanalı

Baba tarafından: 9

Anne tarafından: 15

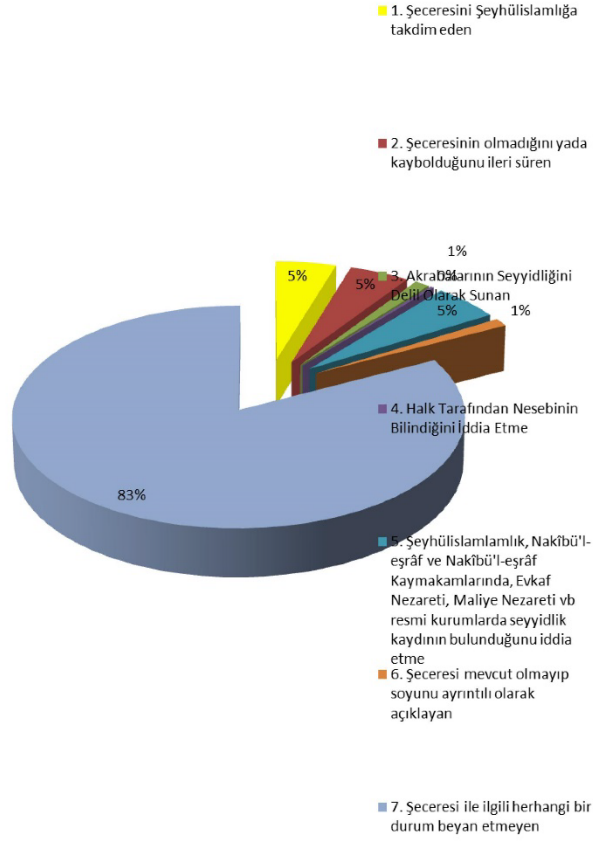
Hem anne hem baba tarafından: 18

Baba seyyid, anne sahabi soyundan: 1

Anne seyyid baba sahabi soyundan: 3

Herhangi bir taraf belirtmeyen: 298

Seyyid Ulemanın Seyyidliğini İspatlaması

Şeceresini şeyhülislamlığa takdim eden: 16

Şeceresinin olmadığını ya da kaybolduğunu ileri süren: 16

Akrabalarının seyyidliğini delil olarak sunan: 4

Halk tarafından nesebinin bilindiğini iddia eden: 1

Şeyhülislamlık, Nakîbü'l-eshrâf ve Nakîbü'l-eshrâf Kaymakamlarında, Evkaf Nezareti, Maliye Nezareti vb. resmi kurumlarda seyyidlik kaydının bulunduğunu iddia eden: 18

Şeceresi mevcut olmayıp soyunu ayrıntılı olarak açıklayan: 4

Şeceresi ile ilgili herhangi bir durum beyan etmeyen: 281

Sonuç

Osmanlı Devleti, tarih sahnesinde varlık gösterdiği andan itibaren dini işlemlerin yürütülmesi için bir müesseseye ihtiyaç duymuştur. Halkın dini konulardaki sorularına cevap bulmak amacıyla kendisinden önceki İslam devletlerinden tevarüs ettiği

Şeyhülislâmlığı, teşkilatlandırarak bir müessese haline getirmiştir. 1826 yılından sonra sabit bir mekana kavuşan ve bir kurum haline dönüşen Şeyhülislâmlık dini, siyasi, hukuki, eğitim, basım, yayın ve daha pek çok alanda söz sahibi olmuştur.

Ensab İlmi Açısından Şeyhülislâmlık;

Şeyhülislâmlığın yetki alanlarından birisi de Nakîbü'l-eşrâflık nezaretinde Hz. Peygamber'in nesline mensup seyyidlerin neseplerini muhafaza etmektir. Bunun yanında Şeyhülislâmlığa bağlı Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından da ulemanın neseb bilgi ve belgeleri muhafaza edilerek "Ensab kayıtları" arşivlenmiştir.

Tanzimat'tan sonra memurların özlük dosyalarına daha kolay erişim sağlanması amacıyla kurulan Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından ulemanın kimlik, aile, eğitim, memuriyet bilgilerinin yanısıra nesepleriyle ilgili bilgiler de kaydedilmiştir.

Meşihat Arşivi Sicill-i Ahvâl İdaresine ait dosya ve defterlerin tamamının değerlendirilmesiyle elde edilen verilere göre;

7.554 ulema dosyasından 340'ının seyyid, 27'sinin Nakîbü'l-eşrâf ve Nakîbü'l-eşrâf kaymakamı neslinden olduğu, 188 ulemanın isminin başında "seyyid" ibaresi geçtiği ancak nesebi ile ilgili kesin bir bilginin bulunmadığı, 94 ulemanın sahabe-i kirâm soyundan olduğu ve 130'unun ise meşhur ailelerinin neslinden olduğu tespit edilmiştir.

Seyyid ulemanın en çok Mehmed/Muhammed, Ahmed, Ali, Hasan ve Hüseyin isimleriyle tesmiye edildikleri ve ilmiye içerisinde önemli görevlerde buldukları görülmüştür.

Tercüme-i hâl varakalarında genelde ulemanın nesebini belirtirken İmam Hz. Hüseyin'in neslinden veya sâdât-ı Hüseyniyye'den ifadesini kullandıkları görülmektedir. Ancak bazı seyyid ulema doğrudan Hz. Peygamber'in nesebine mensup olduğunu belirtmiş, bazıları da akrabalarından birisinin seyyidliğini kendi seyyidliğine delil saymıştır.

7.554 ulema içerisinde sadece iki ulemanın dosyasında soyuyla ilgili çelişkili ifadeler olduğu görülmüştür. 10'ar yıl arayla doldurduğu tercüme-i hâl varakasının ilkinde Hz. Halid b. Velid neslinden, ikincisinde ise Hz. Peygamber'in nesebinden olduğunu belirtmiştir.

Arşiv belgelerinin tamamı günümüze tam ve eksiksiz olarak ulaşmadığı için bazı seyyid ulemanın dosyasında şecere ve siyadetnâme gibi nesebiyle ilgili belgelerin bulunmadığı da gözden uzak tutulmamalıdır.

Nakîbü'l-eşrâf defterlerinde Hz. Peygamber'in soyuna mensup olanlar için seyyid ve şerif ayrımı yapılmasına karşın ulema dosyalarında böyle bir ayrımın bulunmadığı da dikkat çekmektedir. Baba, anne ya da hem anne hem baba tarafından mensubiyeti olanlar için sadece "seyyid" ifadesi kullanılmıştır.

Seyyidlerle ilgili tercüme-i hâl dosyalarında kullanılan tabirler ile Nakîbü'l-eşrâf defterlerindeki üslup ve ifadelerin benzerlik gösterdiği görülmüştür. Nakîbü'l-eşrâf defterlerinde olduğu gibi Sicill-i Ahvâl İdaresi'ndeki defter ve dosyalarda da seyyidlerle

ilgili “emânet-i kübrâ”, “sâdât-ı kirâm”, “izhâr-ı alâmet-i hadrâ”, “kıdvetü’s-sadâti’l-kirâm” ve “sâdât-ı kirâmın da’vât-ı hayriyyelerin isticlâb edüp” gibi özel tabir ve ifadelerin kullanıldığı ve böylece seyyidlere ait özel bir literatürün oluştuğu görülmüştür.

Sonuç olarak Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi özelinde Osmanlı ulemasının jeneolojik izini süren ve soybilimsel analizini yapan makalemiz, ensab ilmi açısından bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV KAYNAKLARI

İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi. *Sicill-i Ahvâl Defterleri*. No. 57-64.

İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi. *Sicill-i Ahvâl İdaresi Dosyaları (SAİD)*. No. 6/15, 41/C; 9/5, 62/B; VII, 16; 18/4, 137/A; 18/12, 140/C; III, 239; 30/11, 198/C; 34/14, 228/C; 41/3, 272/A; 49/23, 330/B; 50/23, 341; 58/15, 450/A; 66/8, 581/A; 68/17, 604/A; II/59; 68/20, 605/A; 69/3, 611/A; 85/5, 810; 85/17, 821/A; 87/10, 846; 89/14, 874/A; 91/18, 892/C; 92/10, 900/B; 93/26, 912/A; 93/31, 912/F; 94/17, 917/B; 95/9, 922/C; 101/12, 1031/B; 102/22, 1060/A; 103/2, 1061/B; 103/7, 1064/A; 109/6, 1179/B; 109/7, 1180/A; V/184; 110/5, 1199; I/384; 114/6, 1300/B; 115/22, 1317/A; 116/16, 1325/B; 116/20, 1327/B; 116/24, 1329/B; 117/6, 1336; 117/7, 1337; 117/11, 1340/A; 119/20, 1384/A; 119/30, 1391/A; 120/2, 1393; II/561; 120/8, 1398/A; 127/12, 1599; 130/1, 1656/A; 130/31, 1677/B; 131/3, 1679; 137/1, 1854; 140/9, 1899/C; 140/29, 1909/A; 142/15, 1926/B; 143/4, 1932/A; 145/3, 1964/A; 145/18, 1976/A; 145/19, 1976/B; 146/23, 1998/A; 151/12, 2054/B; 150/24, 2047/B; 150/17, 2044/B; 150/14, 2043/A; 150/7, 2039/B; II/459; 149/21, 2036/A; II/213; 149/14, 2033/B; 148/21, 2026/C; 148/16, 2025/A; 147/15, 2010/C; 147/1, 2002; 154/8, 2112; 153/11, 2091/B; 153/12, 2092/A; 152/18, 2077/B; 152/17, 2077/A; 152/14, 2074; 152/7, 2070/A; 151/13, 2054/C; 155/10, 2151; 155/2, 2144; 154/15, 2126; 154/13, 2122; 155/21, 2160/B; 156/5, 2164/B; 156/7, 2166; 156/10, 2168/A; 157/18, 2180/B; 158/1, 2182/B; V/163; 159/25, 2217; 162/9, 2283; 162/15, 2287/A; 162/31, 2296/B; 163/5, 2299/A; 164/3, 2307/B; 164/16, 2315/A; 164/6, 2309/A; 164/21, 2317/B; 165/24, 2331/A, IV/131; 167/6, 2351/B; 167/9, 2354/A; 169/15, 2401/A; 171/2, 2418/B; 175/1, 2464/B; 176/7, 2478; 176/32, 2492/B; 181/4, 2575/C, VI/266; 184/1, 2636/A; 187/5, 2688; 188/1, 2697/B; 189/8, 2722/A; 189/14, 2726/A; 191/11, 2758; 191/12, 2759; 191/13, 2760/A; 192/14, 2781/B; 192/17, 2783; 192/31, 2795/A; 193/8, 2799/A; 189/15, 2726/B; 190/14, 2741/B; 190/28, 2750/B; 194/23, 2812/C; II/499; 194/9, 2807/C; 193/18, 2802/C; 197/29, 2872/A; 197/14, 2862/A; 195/18, 2822/C; 195/14, 2821/A; 200/16, 2956; 200/10, 2949; 200/9, 2948; 199/18, 2931; 198/18, 2891/B; 198/14, 2889/A; II/241; 203/11, 3048/A; II/215; 201/9, 2975/B; 203/19, 3053/A; 203/18, 3052/B; 203/16, 3051; 204/5, 3056/B; 222/17, 3589/A; II/111; 223/2, 3596/B; 225/14, 3730; 225/17, 3732; 225/20, 3734/B; 226/11, 3742; 215/3, 3367; 217/14, 3437/A; 221/13, 3553; 208/16, 3188/B; 209/31, 3214; 213/5, 3307/B; 213/10, 3311; 214/31, 3363; 215/1, 3365; 205/12, 3076/B; 205/28, 3087/B; 206/17, 3109/A; IV/102; 229/26, 3897; 232/1, 4095/A; 232/2, 4095/B; 233/21, 4284; 239/24, 4899; 242/9, 5100; 242/13, 5110; 242/29, 5162; II/113; 243/5, 5175; 243/17, 5203; 244/2, 5235; 234/13, 4434; 234/16, 4439; 235/6, 4469; 235/11, 4474; 235/12, 4475; 237/30, 4744; 233/23, 4296; 244/5, 5239; 244/22, 5267; 245/10, 5282; 246/21, 5338; 247/1, 5358; 250/52; 251/22; 251/24; 254/54.

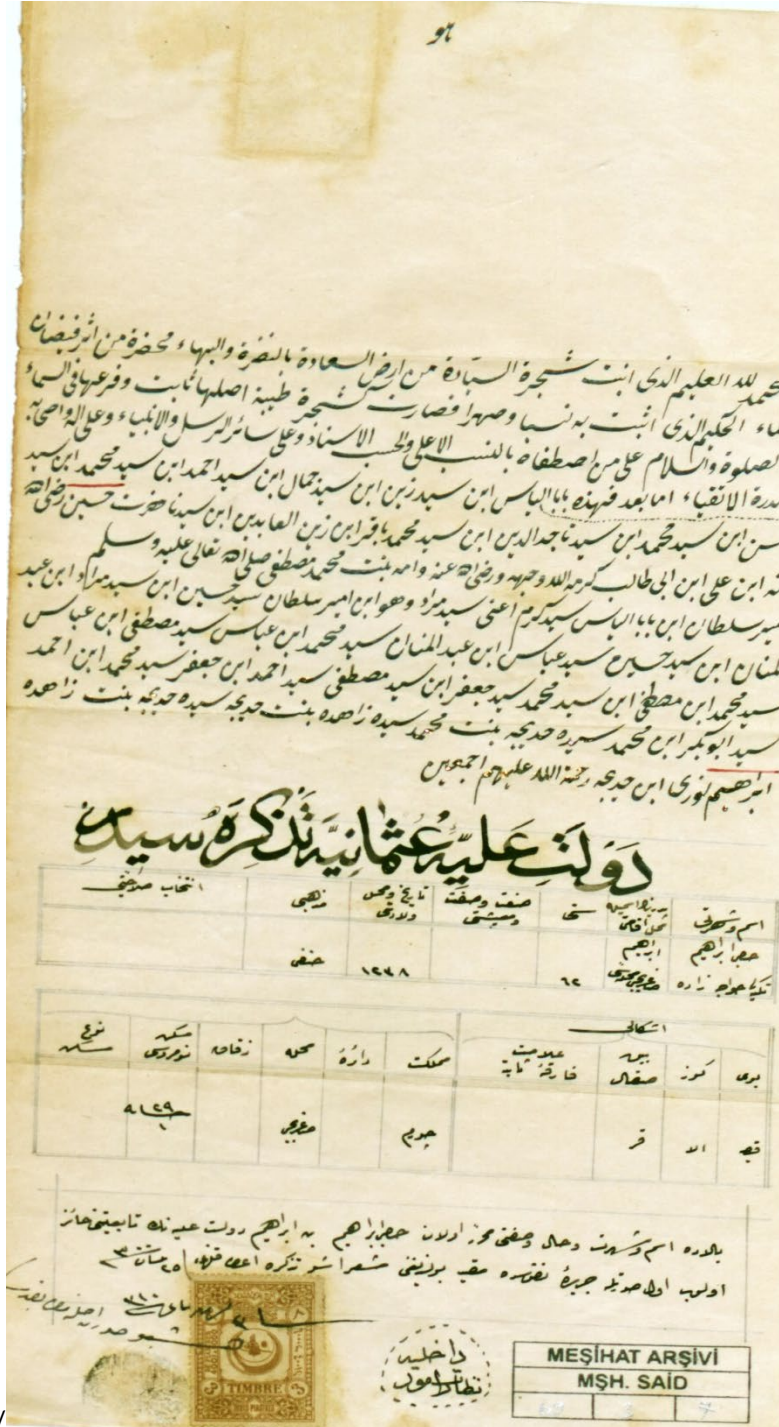
B. YAZILI KAYNAKLAR

Ardel, Aytan. "Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki 19. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Üsküdar Doğumlu Osmanlı Bürokratlar". *Üsküdar Sempozyumu II, Bildiriler*, 2. İstanbul, 2005.

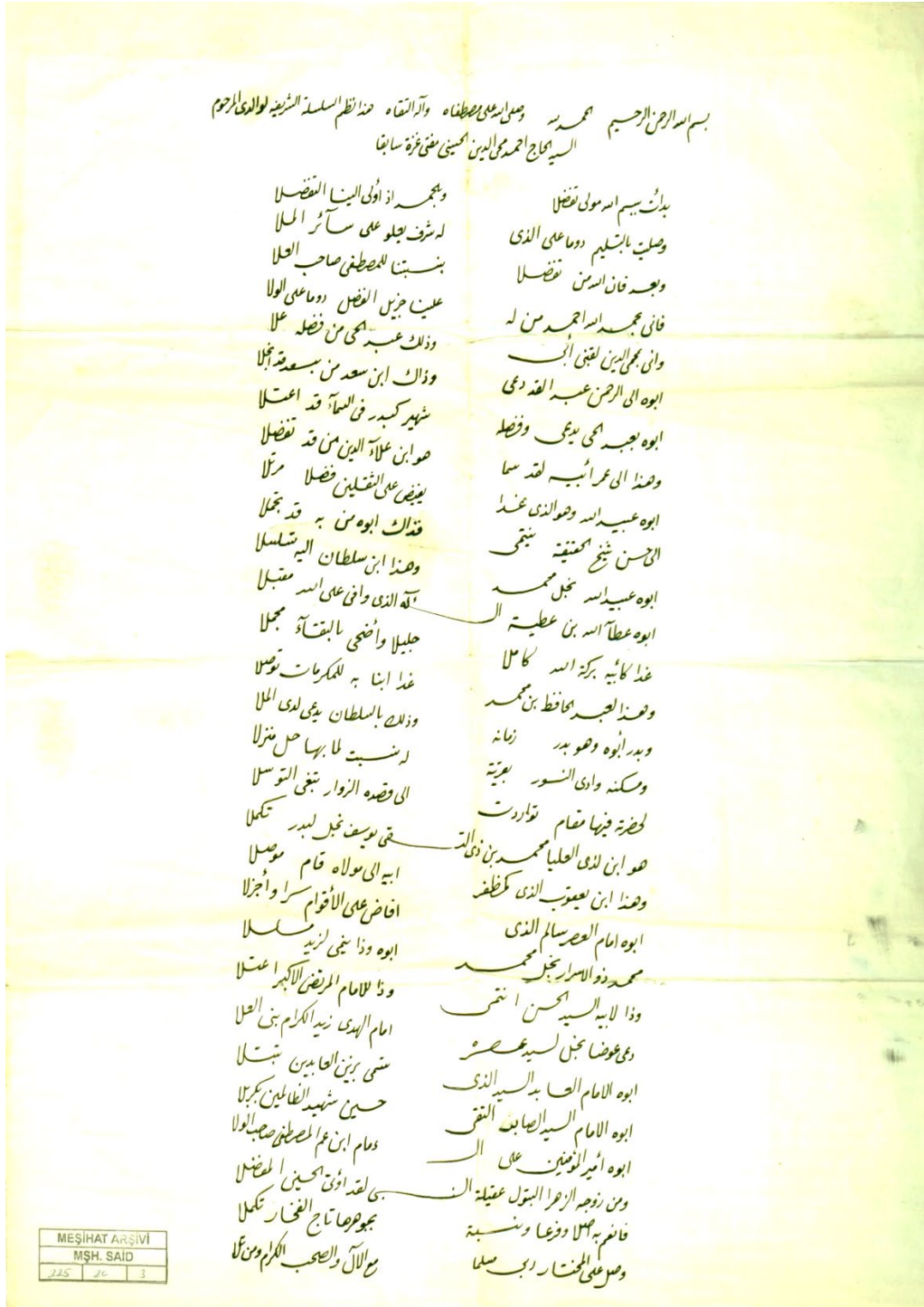
- Çağrı, Mustafa. "Asabiyet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 3/453. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Çetin, Atilla. "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma". *Vakıflar Dergisi* 29 (2005), 87-104.
- Daşcıoğlu, Kemal. "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Buldanlı Memurlar". *Buldan Sempozyumu*. 561-570, Denizli, 2006.
- Eren, Mehmet. "Hadis İliminde Rical Bilgisi ve İlk Kaynakları (I)". *Dinî Araştırmalar* 2/6 (2000), 133-162.
- Fayda, Mustafa. "Ensâb". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11/244-249. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Günaltay, Şemseddin. *İslâm Öncesi Araplar ve Dinleri*. sad. M. Mahfuz Söylemez- Mustafa Hizmetli, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1997.
- Kılıç, Ünal. "Ensabın Cahiliye Arapları ve Hz. Peygamber Nazarındaki Yeri ve Önemi". *Siyer Araştırmaları Dergisi*, 2 (2017), 45-63.
- Önkal, Ahmet. "Araplarda Ensâb İlimi ve İslâm Tarihi Açısından Önemi". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi]*, 3 (1990), 117-132.
- Özaydın, Abdülkerim. "Menşûr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/148-149. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.
- Saraç, Hüseyin. "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Arabsun (Gülşehir) Doğumlu Osmanlı Devlet Adamları". *Cappadocia Journal*, 7 (2016), 66-82.
- Sarıyıldız, Gülден. *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)*. İstanbul: Der Yayınları, 2004.
- Şahin, Oğuzhan. "İlmî Seyahatler Perspektifinden Biyografik Metinlerdeki Prestij İmgelerine Genel Bir Bakış". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6/26 (2013), 515-538.
- Yıldız, Esra. *Şeyhülislâmlık Belgelerinde Hz. Peygamber'in İlmî Mirası (1879-1924) yılları Seyyid Ulema Biyografileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Yılmazçelik, İbrahim-Enes Mutluay. "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar". *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 71-92. Elazığ, 2018.

Ekler

EK 1: Seyyid İbrahim Nuri Efendi'nin şeceresinin sureti [MŞH, SAİD, 69/3, 611/A]

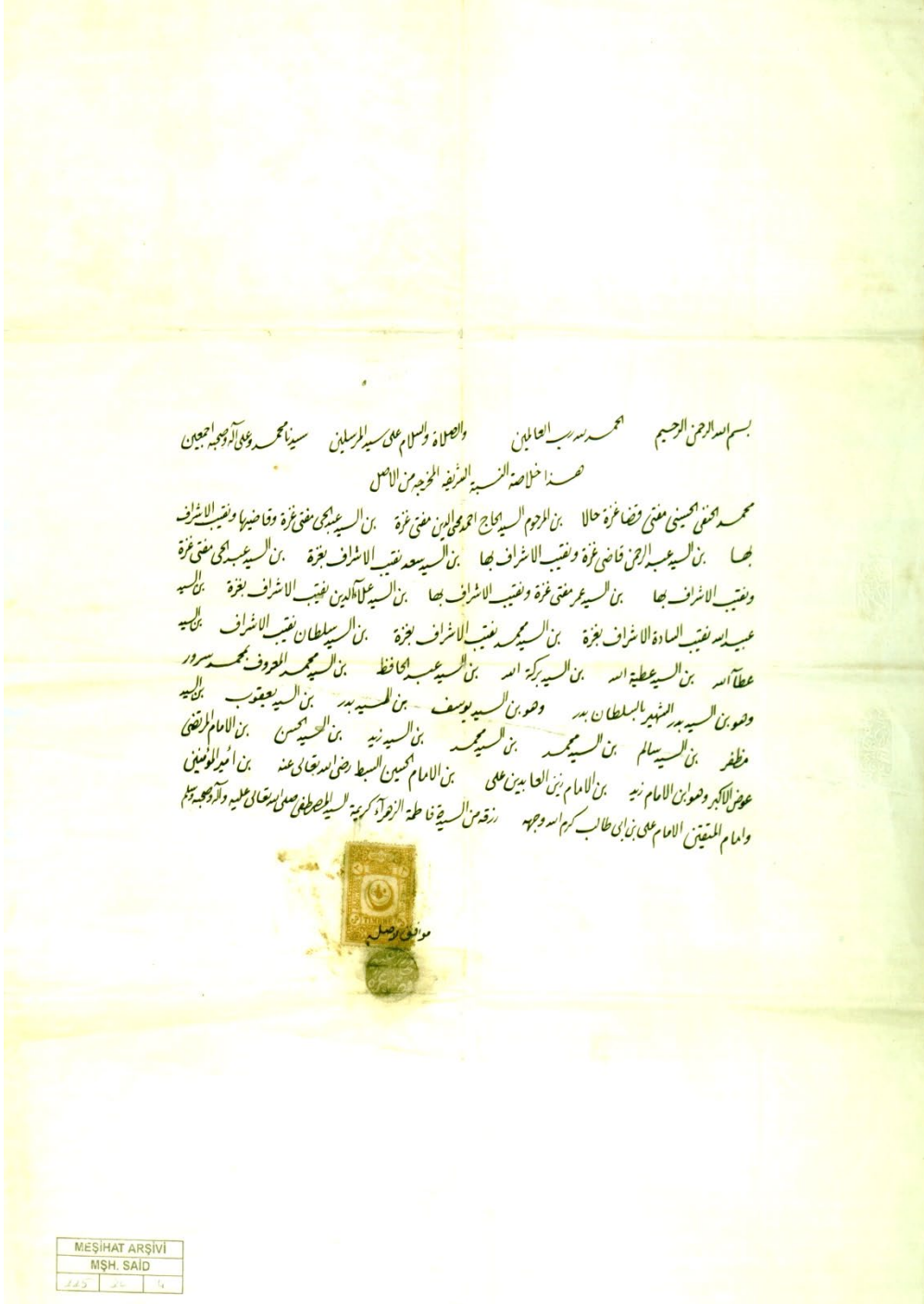

EK 2: Seyyid Mehmed Hanefi Efendi'nin nazım şeklindeki şeceresi [MŞH, SAİD, 225/20, 3734/B]

MESHAT ARŞIVI
MŞH. SAİD
225 20 3

EK 3: Seyyid Mehmed Hanefi Efendi'nin Gazze mahkemesinden onaylı şeceresi [MŞH, SAİD, 225/20, 3734/B]

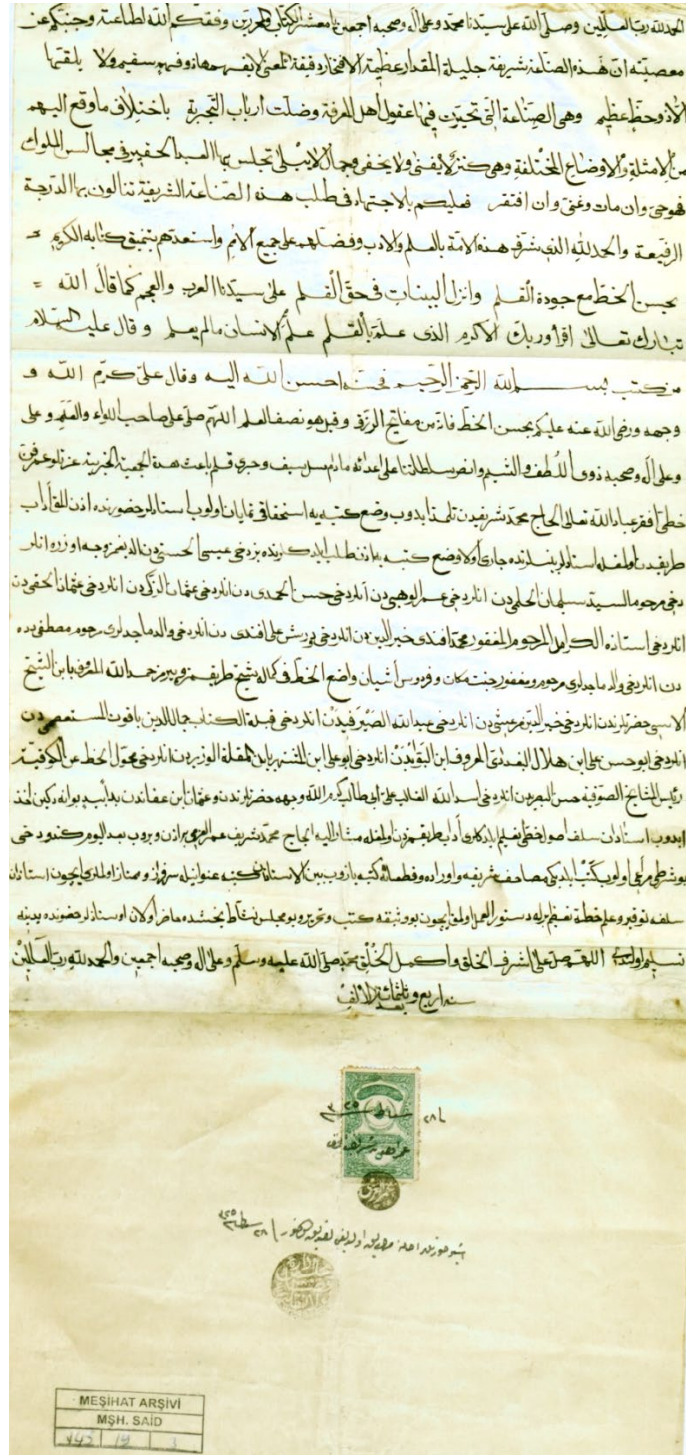
EK 4: Hz. Peygamber soyuna mensup Seyyid Mehmed Maruf Efendi'nin silsilenâmesi [MŞH, SAİD, 15/6, 117/A]

EK 5: Hz. Halid b. Velid soyuna mensup Musa Şefik Efendi'nin şeceresi [MŞH, SAİD, 225/14, 3730]

EK 6: Hz. Ebubekir soyuna mensup Ömer Azmi Efendi'nin Hüsn-i Hat İcâzetnâmesi [MŞH, SAİD, 145/19, 1976/B]

EK 7: Seyyid Salahaddin Veli sülâlesinden Ahmed Rüşdü Efendi'nin delâil-i şerif icazetnâmesi [MŞH, 162/9, 2283]

